

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง “การจัดการป่าชุมชนโดยความร่วมมือของหน่วยงานราชการและชุมชนในเขตแนวกันชนบ้านแม่คาวหลวง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย” ผู้ศึกษาทำการสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษาโดยการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถามประชากรภายในชุมชน ผู้นำในชุมชน ผู้อาวุโส คณะกรรมการป่าชุมชน และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในพื้นที่ศึกษาจำนวน 250 คนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ อันเป็นองค์ประกอบของการศึกษาดังต่อไปนี้

4.1 บริบททางสังคมของชุมชน

4.1.1 บริบททางสังคมภายนอกพื้นที่ศึกษา

ระดับจังหวัด

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทย มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 11,678.369 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,298,981 ไร่ ลักษณะของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและภูเขา ส่วนใหญ่ใช้เป็นพื้นที่ทางการเกษตร 4,119,403 ไร่ รองลงมาเป็นที่ป่าไม้ 2,722,144 ไร่ ที่อยู่อาศัย 287,663 ไร่ และแหล่งน้ำอื่น ๆ 160,771 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัด, 2546)

ประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงราย ณ เดือนธันวาคม 2546 ทั้งหมด 1,273,445 คน เป็นชาย 634,454 คน เป็นหญิง 635,991 คน สำหรับอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองรองลงมาได้แก่ อำเภอพาน และอำเภอแม่จัน ส่วนอำเภอแม่สายเป็นอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อำเภอเวียงชัย และอำเภอแม่ฟ้าหลวง (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย, 2546)

จังหวัดเชียงรายมีลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน ได้รับอิทธิพลของมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จึงทำให้อากาศหนาวเย็นมากในช่วงเดือนมกราคมและฝนตกมากในช่วงเดือนสิงหาคม เนื่องจากภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่า จึงทำให้อุณหภูมิและฤดูกาลแตกต่างกันมาก

ในปี พ.ศ. 2543 จังหวัดเชียงราย แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคเป็น 16 อำเภอ 2 กิ่ง อำเภอแยกเป็น 124 ตำบล 1,542 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอและกิ่งอำเภอดังนี้ อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอขุนตาล อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน อำเภอเทิง อำเภอป่าแดด อำเภอพญาเม็งราย อำเภอพาน อำเภอ

แม่จัน อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่สรวย อำเภอแม่สาย อำเภอเวียงแก่น อำเภอเวียงชัย อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่ลาว กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง กิ่งอำเภอค้อยหลวง และการปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล 1 แห่ง และสุขาภิบาล 24 แห่ง (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย, 2546)

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายยังเน้นภาคเกษตรกรรมมาโดยตลอด สาขาการผลิตที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ สาขาเกษตรกรรม พืชทางเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย คือ ข้าว มีการเพาะปลูกปีละ 2 ครั้ง คือ ปลูกทั้งนาปีและนาปรัง

ส่วนพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอื่น ๆ คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง มันสำปะหลัง ถั่วลิสง ถั่วเขียว กระเทียม ขิง ฯลฯ

จังหวัดเชียงรายมีการเลี้ยงสัตว์ที่มีขนาดใหญ่และสัตว์เล็ก ได้แก่ การเลี้ยงกระบือ โค สุกร เป็ดและไก่ เป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากอาชีพในการปลูกพืช และประชาชนที่ทำการประมงส่วนใหญ่ อาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำกก แม่น้ำอิง แม่น้ำคำ และแม่น้ำลาว เป็นต้น ทำการประมงด้วยเครื่องมือเล็ก มีการเลี้ยงปลาในบ่อในนา ได้แก่ ปลาใน ปลานิล ปลานวลจันทร์เทศ ฯลฯ

นอกจากนี้จังหวัดเชียงราย ยังมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูปลาไทย ได้แก่ ปลาบึก ซึ่งเป็นปลาที่ไม่มีเกล็ด และมีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก มีถิ่นอาศัยอยู่ในแม่น้ำโขง มีการจับปลาที่บั้นหาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงรายถือเป็นเมืองเก่าแก่ และมีการติดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศใกล้เคียง เช่น ประเทศสหภาพพม่า และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาช้านาน ประกอบกับพลเมืองที่ย้ายถิ่นฐานมาจากที่ต่างกัน จึงเป็นเหตุให้วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่ปรากฏสืบทอดกันมาเป็นลักษณะผสมกลมกลืนหรือประยุกต์ขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมทางด้านภาษาซึ่งถือเป็นหลักของวัฒนธรรมทั้งปวงนั้น ชาวเชียงรายยังยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีล้านนาอย่างเคร่งครัด ส่วนวัฒนธรรมทางด้านวัตถุซึ่งแสดงออกในรูปของอาคาร วัตถุอาราม จะเห็นว่าเป็นลักษณะผสมพม่ากับลาวเวียงจันทร์ หากที่ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้จะบอกได้แน่นอนว่าเป็นแบบใด แต่ที่ถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของจังหวัดเชียงราย คือ วัฒนธรรมเชิงแสน ทางด้านประเพณีของท้องถิ่น ที่ยังมีให้เห็นตราบนิจถึงทุกวันนี้ ตัวอย่างประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีรดน้ำคำหัว ประเพณีสืบชะตา ประเพณีทานข้าวสลาก ประเพณีลอยกระทง ประเพณีทำบุญปอย ซึ่งมี 3 อย่างคือ ปอยหลวง ปอยน้อย และปอยข้าวสังข์ ประเพณีจุดบั้งไฟ หรือที่ชาวบ้านในภาคเหนือเรียกว่า “จิบอกไฟ” มักทำกันหลังสงกรานต์ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม โดยมีความเชื่อว่าจะทำให้หมู่บ้านเจริญรุ่งเรืองและมีฝนตกตามฤดูกาล นิยมจุดกันในเวลาพลบค่ำถึงกลางคืน

ระดับอำเภอ

อำเภอพานเดิมปกครองตามระบอบพ่อเมือง มีที่ทำการตั้งอยู่ที่บ้านฝ่งต้น (ในปัจจุบัน คือ หมู่ที่ 8 บ้านม่วงคำ) พ่อเมืองนี้ขึ้นตรงต่อเจ้าผู้ปกครองนครลำพูน ต่อมาเมื่อ ร.ศ. 126 (พ.ศ. 2450) ทางราชการได้เปลี่ยนฐานะการปกครองจากระบอบพ่อเมืองขึ้นเป็นกิ่งอำเภอ โดยเรียกว่า “กิ่งอำเภอเมืองพาน” และต่อมาได้โอนกิ่งอำเภอพานเข้าไปอยู่กับอำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ครั้นถึงปี ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ทางราชการได้โอนกิ่งอำเภอพานขึ้นตรงต่ออำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ต่อมาปี ร.ศ. 131 (พ.ศ. 2455) ทางราชการได้ยกฐานะกิ่งอำเภอเมืองพาน เป็นอำเภอเมืองพาน โดยยุบอำเภอแม่ใจและอำเภอเมืองเชียงรายบางส่วนให้ขึ้นกับอำเภอพาน และได้ย้ายที่ว่าการอำเภอจากบ้านฝ่งต้นไปตั้งที่ตำบลเมืองพาน และต่อมาทางราชการได้สั่งให้เปลี่ยนชื่อใหม่ จากอำเภอเมืองพาน เป็น “อำเภอพาน” เพราะชื่อเมืองนั้นไปตรงกับอำเภอเมือง และก็ได้ใช้ชื่ออำเภอพานมาจนถึงทุกวันนี้ (สำนักงานอำเภอพาน, 2546)

อำเภอพานเป็นอำเภอหนึ่งใน 16 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ตั้งอยู่ทางทิศใต้สุดของจังหวัดเชียงราย ห่างจากตัวเมืองจังหวัดเชียงราย ประมาณ 43 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 1,023 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 639,375 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.76 ของจังหวัดเชียงราย

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม และเป็นพื้นที่ราบระหว่างภูเขา มีเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน เป็นแนวยาวทั้งสองข้าง คือ ทางทิศตะวันออกและทิศตะวันตก เทือกเขาเหล่านี้มีความสูงระหว่าง 350 – 600 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีที่ราบสำหรับทำการเพาะปลูกได้ดี มีลำน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำแม่सान ลำน้ำแม่ลาว ลำน้ำร่องธาร ลำน้ำแม่เย็น ลำน้ำแม่ควาโดน ฯลฯ นอกจากนี้มีระบบคลองส่งน้ำชลประทาน ของระบบชลประทานแม่ลาว และยังมีแหล่งเก็บกักน้ำที่สำคัญ ได้แก่ หนองอ่าง หนองเวียงห้าว หนองบวกลาคว้าว หนองควายหลวง ฯลฯ มีอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 24 – 27 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 1,853 มิลลิเมตร ฝนตกชุกในฤดูฝน ฤดูหนาว ได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดพาเอาความหนาวเย็นมาให้ บางครั้งอากาศหนาวเย็นมาก อุณหภูมิต่ำถึง 6 องศาเซลเซียส ฤดูร้อน มีอากาศร้อน บางครั้งอุณหภูมิสูงถึง 30 องศาเซลเซียส

อำเภอพาน มีจำนวนบ้านเรือนทั้งหมด 39,094 หลังคาเรือน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 131,851 คน เป็นชาย 65,178 คน เป็นหญิง 66,673 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ประมาณร้อยละ 98 ที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 2 นับถือศาสนาอื่น

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม พืชที่นิยมปลูกมากที่สุด คือ ข้าว นอกจากนี้ยังปลูกข้าวโพด ลำไย ส้มเขียวหวาน ลิ้นจี่ และยังมีการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ เช่น ฟักทอง แตงกวา กะหล่ำเขียว ผักกาดเขียวปลี ถั่วฝักยาว กระน้ำ มะเขือเปราะ พริก แตงโม ผักกวางตุ้ง ผักบุ้งจีน เป็นต้น

นอกจากการประกอบอาชีพทางการเพาะปลูกแล้ว ยังมีกลุ่มผู้ประกอบการทางด้านปศุสัตว์ โดยได้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์กระบือพื้นเมือง จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 สำหรับมีไว้เพื่อผลิตพันธุ์และจำหน่าย นอกจากนี้ยังมีผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย เช่น เลี้ยงสุกร ไก่เนื้อ ไก่ชน ไก่ไข่ เป็นต้น

นอกจากนี้ กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิลในอำเภอพานยังมีการจัดกลุ่มชมรมสหกรณ์เพื่อดำเนินการกิจการของกลุ่ม ตั้งแต่การผลิตลูกปลา การจัดฟาร์ม การตลาด ตลอดจนแปรรูปออกจำหน่ายทั้งหมด 11 กลุ่ม ได้แก่ ชมรมปลาทอง ชมรมปลาสดห้าดาว สหกรณ์ประมง สหกรณ์ประมงพาน จำกัด กลุ่มผู้เลี้ยงปลา 2,000 กลุ่ม กลุ่มปลานิลพัฒนา กลุ่มปลาเมืองพาน กลุ่มปลานิลเชียงราย กลุ่ม ส.ล้านนาฟาร์ม กลุ่มเกษตรกรรี กลุ่มปลานิลทรินา มีสมาชิก 1,534 คน มีผลผลิตปลานิลเฉลี่ย 26.75 ตัน / วัน (สำนักงานอำเภอพาน. 2546)

ในพื้นที่อำเภอพาน มีการจัดตั้งโรงงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมทั้งหมด 197 แห่ง ได้แก่ โรงสีข้าว 10 แห่ง โรงงานปูนซีเมนต์ผสมเสร็จ 5 แห่ง โรงงานปั้นอิฐ 3 แห่ง โรงงานฟอกหนัง 1 แห่ง โรงงานผัก-ผลไม้อบแห้ง 2 แห่ง คือ โรงงานบริษัทไทยคอสโมสฟู๊ดส์ จำกัด และโรงงานแพนมิลกี้บี ผลิตผลไม้อบแห้ง

อำเภอพานมีสถานศึกษาไว้บริการลูกหลานของประชาชนหลายแห่งด้วยกัน ได้แก่ โรงเรียนระดับประถมศึกษา 85 แห่ง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 5 แห่ง โรงเรียนเอกชน 6 แห่ง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเชียงราย 1 แห่ง ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมจังหวัดเชียงราย 1 แห่ง ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอพาน 1 แห่ง ห้องสมุดประจำอำเภอ 1 แห่ง และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 1 แห่ง

อำเภอพานมีสถานพยาบาลแผนกปัจจุบัน เป็นโรงพยาบาลขนาด 120 เตียง สังกัดกระทรวงสาธารณสุข 1 แห่ง สำนักงานสาธารณสุข 1 แห่ง สถานีอนามัยตำบล 20 แห่ง สถานพยาบาลเอกชน 7 แห่ง และทันตกรรม 1 แห่ง

การปกครองท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 15 ตำบล 228 หมู่บ้าน และมีหน่วยบริหารการปกครองท้องถิ่น 1 เทศบาลตำบล และ 15 องค์การบริหารส่วนตำบล และมีศูนย์การพัฒนาสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ศูนย์พัฒนาเด็ก 55 แห่ง ศูนย์เยาวชนตำบล 15 แห่ง คณะกรรมการพัฒนา

สตรีระดับต่าง ๆ รวม 244 คณะ เป็นคณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ 1 คณะ คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล 15 คณะ และคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน 288 คณะ มีผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน 30 คน และอาสาพัฒนาชุมชน 904 คน

ระดับตำบล

ตำบลสันกลาง ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ต่อมาได้รับการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ลงวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2539 ปัจจุบันเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 5 องค์การบริหารส่วนตำบลสันกลาง มีพื้นที่รับผิดชอบ ประมาณ 77.91 กิโลเมตร ตำบลสันกลางตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอพาน มีระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอพาน ประมาณ 8 กิโลเมตร มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ติดกับแนวเขตอุทยานคอยหลวง ด้านทิศตะวันตกมีลำน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ ลำห้วยแม่หนาว แม่น้ำปู พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม พื้นที่ราบนิคมทำนา เลี้ยงปลา

ตำบลสันกลางประกอบด้วยหมู่บ้าน จำนวน 17 หมู่บ้าน ซึ่งมีอาณาเขตอยู่ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลสันกลาง ทั้งหมด ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านป่าเหยง หมู่ที่ 2 บ้านแม่คาวหลวง หมู่ที่ 3 บ้านถ้ำ หมู่ที่ 4 บ้านป่าข่า หมู่ที่ 5 บ้านป่าตึก หมู่ที่ 6 บ้านแม่คาวโตน หมู่ที่ 7 บ้านสันผักอี หมู่ที่ 8 บ้านทาทรายมูล หมู่ที่ 9 บ้านหัวฝาย หมู่ที่ 10 บ้านผาจ้อ หมู่ที่ 11 บ้านป่าเปา หมู่ที่ 12 บ้านใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13 บ้านร่องลึก หมู่ที่ 14 บ้านป่าข่าดอนชัย หมู่ที่ 15 บ้านแม่คาวดวงดี หมู่ที่ 16 บ้านสันโค้ง และหมู่ที่ 17 บ้านแม่คาวโตนพัฒนา

ตำบลสันกลางมีประชากรทั้งสิ้น 8,787 คน แยกเป็นชาย 4,310 คน หญิง 4,477 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 127 คน / ตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือน 2,275 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม หัตถกรรม ค้าขายและรับจ้างทั่วไป มีโรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง ใต้บริการลูกหลานบ้านแม่คาวหลวงและหมู่บ้านใกล้เคียง ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่คาวหลวง ตั้งอยู่หมู่ที่ 15 โรงเรียนบ้านถ้ำ ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 โรงเรียนบ้านป่าตึก ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 โรงเรียนสันกลางวิทยา ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 โรงเรียนอนุบาลสันกลาง (โรงเรียนขยายโอกาส) ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 มีที่อ่านหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน 8 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 7

ตำบลสันกลางมีสถาบันและองค์กรทางศาสนา ได้แก่ อาราม 1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 15 วัด 11 แห่ง ได้แก่ วัดดวงดี ตั้งอยู่หมู่ที่ 15 วัดหินถ้ำ ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 วัดเชียงยืน ตั้งอยู่หมู่ที่ 14 วัดสันโค้ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 16 วัดศรีชุม ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 วัดเชียงหมั่น ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 วัดทาทรายมูล ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 วัด

หัวฝาย ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 วัดผาแดง ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 วัดพื้นเมือง ตั้งอยู่หมู่ที่ 11 วัดใหม่พัฒนา ตั้งอยู่หมู่ที่ 12 และมีสถานีอนามัยประจำตำบล 2 แห่ง ใ้บริการให้กับประชาชนในตำบลสันกลาง

นอกจากนี้บ้านแม่คาวหลวงมีแหล่งน้ำและทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในการหล่อเลี้ยงชีวิตของประชากร ซึ่งถือเป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำของชาวบ้าน ได้แก่ ลำน้ำ, ลำห้วย 11 แห่ง บึง, หนอง 5 แห่ง บ่อน้ำพุ 7 แห่ง ฝาย 1 แห่ง คลองส่งน้ำ 5 แห่ง ประปาหมู่บ้าน 7 แห่ง ประปาภูเขา 2 แห่ง และบ่อบาดาล 16 แห่ง

ป่าไม้ (ป่าชุมชน) อยู่ในเขตหมู่บ้านแม่คาวหลวงและอยู่ในความรับผิดชอบของเขตนอุทยานคอยหลวง มีมวลชนจัดตั้งเพื่อกระจายอำนาจการปกครองดูแล การบริหารภายในหมู่บ้าน รูปแบบองค์กรต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นมา ซึ่งล้วนแต่เป็นกลุ่มพลังที่มีความสำคัญ ได้แก่ ลูกเสือชาวบ้าน 1 รุ่น อปพร. 1 รุ่น กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ 7 กลุ่ม กลุ่มพัฒนาสตรี 8 กลุ่ม ร้านค้าชุมชน 3 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์ 7 กลุ่ม และธนาคารข้าว 1 กลุ่ม

4.1.2 บริบททางสังคมภายในพื้นที่ศึกษา

1) ประวัติของหมู่บ้าน

บ้านแม่คาวหลวง ได้เริ่มมีหมู่บ้านขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2483 โดยท้าวพระสิงห์ เจ้าแม่คำแดง ได้หนีศึกมาจากเชียงแสน (อำเภอเชียงแสนปัจจุบัน) ได้พาราษฎรมาตั้งหมู่บ้าน จำนวน 8 หลังคาเรือน ต่อมาได้มีราษฎรอพยพมาจากจังหวัดเชียงใหม่มาอยู่รวมอีก ในขณะนั้นการตั้งหมู่บ้านในลักษณะเป็นหย่อมหมู่บ้าน หลายหย่อมหมู่บ้าน อาทิเช่น หย่อมหมู่บ้านแม่คาว หย่อมหมู่บ้านเหล่า หย่อมหมู่บ้านนอก สำหรับหย่อมหมู่บ้านแม่คาวได้มีการตั้งอารามขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2452 โดยครูบาอุปาระวีจา เป็นพระประจำอารามแห่งนี้ (วัดดวงดีในปัจจุบันนี้) มีผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่คาว (บ้านกลาง) คือ นายเหล่า อินทเทพ ผู้ใหญ่บ้านบ้านเหล่า คือ นายลอย จอมศิริ ผู้ใหญ่บ้านบ้านนอก คือ นายพรหม วงศ์แก้ว ต่อมาได้มีครูบาประจำอารามหลายรูป เช่น ครูบาโพธิ์ ครูบาอินทนะ ครูบาอุตติยะประภา ครูบาโน ครูบาใจ และครูบาอินตา เป็นต้น เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2458 ได้มีการสร้างเจดีย์ขึ้นองค์หนึ่งที่คอยแสนอุด (ใกล้บ่อน้ำพุต้นเดิม) เรียกชื่อว่า พระธาตุน้ำต้อง ปัจจุบันชาวบ้านเรียกว่า คอยแสนอุด และเมื่อปี พ.ศ. 2459 ครูบาโพธิ์ ได้สร้างอารามขึ้นอีกแห่งหนึ่งใกล้ขุนน้ำพุ มีราษฎรไปอยู่ประมาณ 10 หลังคาเรือน เรียกว่า บ้านปง

ต่อมาได้มีการรวมหย่อมหมู่บ้านเหล่านี้เข้าด้วยกัน เรียกชื่อว่า บ้านแม่คาวหลวง บ้านแม่คาวหลวงมีผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่แรกจนถึงปัจจุบันนี้ จำนวน 6 คน คือ

1. นายบู๊ด อินทเทพ	พ.ศ. 2479 – 2481	รวม	3	ปี
2. นายตื้อ ไชยวุฒิ	พ.ศ. 2481 – 2482	รวม	1	ปี

3. นายโป่ง สมเกียง	พ.ศ. 2482 – 2509	รวม	27	ปี
4. นายปั้น แสนเบ็ง	พ.ศ. 2509 – 2531	รวม	22	ปี
5. นายทองคำ ปัญญา	พ.ศ. 2531 – 2537	รวม	6	ปี
6. นายดวงคำ คำคำแก้ว	พ.ศ. 2537 – ปัจจุบัน			

2) ทำเลที่ตั้งของพื้นที่หมู่บ้าน

สภาพพื้นที่หมู่บ้านแม่คาวหลวง เป็นพื้นที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 39.3 องศาเซลเซียส และต่ำสุดเฉลี่ย 6.3 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนตกเฉลี่ยปีละ 1,626.5 มิลลิเมตร หรือประมาณ 140 วัน/ปี และมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 75.9

การตั้งบ้านเรือนอยู่ทั้งสองฟากถนน รพช. สายแม่คาวโดน - สันจำปา อำเภอแม่สรวย มีลำเหมือง ลำห้วย มีน้ำไหลผ่านตลอดปี ความยาวของหมู่บ้านทั้งสองฟากถนน 2.3 กิโลเมตร บ้านแม่คาวหลวง หมู่ที่ 2 ตำบลสันกลาง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอบ้านฝาง และอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงราย อยู่ห่างจากอำเภอ 10 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดเชียงราย 50 กิโลเมตร ทางคมนาคมสะดวก มีรถยนต์ รถโดยสารประจำทางวิ่งผ่านตลอดวัน บ้านแม่คาวหลวงมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับหมู่บ้านผาจ้อ หมู่ที่ 10 ตำบลสันกลาง อำเภอบ้านฝาง
ทิศใต้	ติดต่อกับหมู่บ้านป่าเหียง บ้านป่าเปา หมู่ที่ 1,11 ตำบลสันกลาง อำเภอบ้านฝาง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับหมู่บ้านหัวฝาย หมู่ที่ 9 ตำบลสันกลาง อำเภอบ้านฝาง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับแนวเขตอุทยานคอยหลวง

3) ประชากร

ประชากรในหมู่บ้าน มีจำนวน 242 หลังคาเรือน โดยแยกเป็นชาย 513 คน เป็นหญิง 532 คน รวม 1,045 คน ส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมืองล้านนา (ไทยเงี้ยว) นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 50 เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 30 เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 13 เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 5 เรียนจบชั้นเตรียมอุดม / อนุปริญญา / อาชีวศึกษา ร้อยละ 2 เรียนจบปริญญาตรีขึ้นไป ไม่มีผู้ไม่รู้หนังสือเลย

4) วัฒนธรรมประเพณี

วัฒนธรรมประเพณีของบ้านแม่คาวหลวง ส่วนใหญ่เป็นแบบวัฒนธรรมล้านนา เช่น งานปอยหลวง งานกินสลากภัตต์ ประเพณีการรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ในเทศกาลสงกรานต์ งานบุญบั้งไฟ

นอกจากนี้ยังมีประเพณีเนื่องจากการเชื่อถือตามบรรพบุรุษ เช่น การทรงเจ้า ในเดือน 6 ขึ้น 9 ค่ำ ประเพณีการเลี้ยงผีขุนน้ำ จัดขึ้นในเดือน 9 ขึ้น 9 ค่ำ และประวัติตำนานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสถานที่ในหมู่บ้าน เช่น คอยแสนอุด เกาะแม่หม้าย หลุมคำ หลุมทราย เป็นต้น

5) อาชีพและสภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

อาชีพประชากรในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม นอกจากนั้นจะเป็นอาชีพก่อสร้าง กรรมกรรับจ้าง ส่วนมากจะมีที่ดินเป็นของตนเอง การนำไม้จากป่าไปใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือนมีส่วนน้อย ส่วนใหญ่จะซื้อไม้มาจากที่อื่น การใช้ไม้ทำฟืน เผาถ่าน จะมีเป็นส่วนน้อย ส่วนใหญ่จะใช้แก๊สในการหุงต้มแทน ด้านเศรษฐกิจของประชากรอยู่ในสภาพค่อนข้างดี เพราะงานด้านเกษตรจะทำให้ได้ตลอดทั้งปี ฐานะความเป็นอยู่ของประชากรและสภาพสังคมอยู่ในระดับค่อนข้างดี หมู่บ้านแม่ลาวหลวง เป็นสังคมชนบทที่ได้รับการพัฒนา ราษฎรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำฝ่ายปกครองหมู่บ้าน มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันดี มีความสามัคคีในหมู่คณะ สภาพทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน อาชีพของราษฎรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ ไร่นาสวนผสม ก่อสร้างและรับจ้าง เกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง

- การทำนา สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง คือ นาปี และนาปรัง เนื่องจากอาศัยน้ำจากขุนน้ำพู
- การทำสวน โดยมากจะปลูกหอมและกระเทียม
- การทำไร่ ส่วนมากปลูกข้าวโพด จิง อ้อย
- การทำไร่นาสวนผสม มีการขุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร พร้อมกับปลูกไม้ผล

6) กลุ่มและองค์กรในการบริหารงานในหมู่บ้าน

ในการจัดการบริหารงานในหมู่บ้าน จัดโดยคณะกรรมการทุกฝ่ายและราษฎรได้มีข้อตกลงร่วมกัน มีการกระจายอำนาจ โดยการจัดตั้งกลุ่มพลังต่าง ๆ ในรูปคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการฝ่ายปกครอง ฝ่ายป้องกัน ฝ่ายสวัสดิการและสังคม ฝ่ายศึกษาและวัฒนธรรม ฝ่ายการคลัง ฝ่ายพัฒนา ฝ่ายสาธารณสุข กลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ การกระจายอำนาจนี้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ มาผสมผสานกับความเชื่อถือตามประเพณี ใช้หลักการและเหตุผล ความเหมาะสม ความจำเป็นมาพิจารณาตัดสินใจร่วมกัน มีคณะกรรมการหลายฝ่าย ได้แก่

คณะกรรมการที่ปรึกษา มีบทบาทหน้าที่ เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ตลอดถึงให้คำแนะนำแก่ราษฎร ในการปรับปรุง การพัฒนา การอนุรักษ์ป่าชุมชน ธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม ให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น และส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมส่วนรวมของหมู่บ้าน วัด โรงเรียน ตามความเหมาะสม ตามกฎระเบียบ กฎเกณฑ์และประเพณี

คณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกัน (อพป.) มีบทบาทหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองที่รับผิดชอบอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่วางไว้ โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ความเหมาะสม ตามกฎเกณฑ์ ระเบียบ ประเพณีที่วางไว้ และให้สนับสนุนงานหรือกิจกรรมของคณะกรรมการทุกฝ่ายในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

คณะกรรมการพัฒนาอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีบทบาทหน้าที่ ในการพัฒนาป่าดั้งเดิม ป่าชุมชนให้คงสภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีการรักษาป่าชุมชน โดยมีการปักเขตแนวป่าให้เป็นสัดส่วน ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ มีการอบรม แนะนำชาวบ้าน เยาวชนและนักเรียนให้มีจิตสำนึก มีความรักความหวงแหนต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจัดเป็นโครงการต่อเนื่อง จัดให้มีข้อมูล มีประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน วัด โรงเรียน ป่าชุมชน ป้ายสถิติต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งจำแนกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

- 1) ตรวจสอบ ดูแล รักษาป่าชุมชน ไม่ให้มีการบุกรุกหรือลักลอบตัดไม้ หากพบเห็นให้รายงานต่อคณะกรรมการหมู่บ้านทราบทันที
- 2) ช่วยส่งเสริมปลูกป่าเพิ่มเติม หรืออนุรักษ์พันธุ์ไม้ที่มีค่าหายากในพื้นที่ป่าชุมชน
- 3) ช่วยประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนอื่น ๆ ช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิชาการในการจัดการป่าชุมชน
- 4) พิจารณาอนุญาตการใช้ไม้ หรือการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน รวมถึงการหาของป่าตามระเบียบหมู่บ้าน

การปฏิบัติงานใด ๆ ของคณะกรรมการพัฒนาอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะอยู่ในความดูแลของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

นอกจากนี้ คณะกรรมการพัฒนาอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังได้แบ่งหน้าที่กันดำเนินงานด้านต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมป่าชุมชน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบผลัดเปลี่ยนกันไปมา ชุคเดียวกัน ดังนี้

- ฝ่ายป้องกัน
- ฝ่ายรณรงค์ปลูกป่า
- ฝ่ายอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- ฝ่ายสนับสนุน เช่น วิชาการความรู้ งบประมาณ ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งการดำเนินงานทุกคนทุกฝ่ายได้ประสานงานกัน คอยช่วยเหลือกัน ปกครองเหมือนพี่น้อง

กัน โดยมีระเบียบหมู่บ้านที่กำหนดขึ้นเป็นบรรทัดฐาน ช่วยกันแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี และพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ

คณะกรรมการฝ่ายประสานงาน มีบทบาทหน้าที่ ในการประสานงานเกี่ยวกับเอกสาร วิชาการ ความรู้ งบประมาณ ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และเป็นผู้ประสานงานกับคณะกรรมการทุกฝ่าย คอยช่วยเหลือและประสานงานแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

กลุ่มและองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

1) **กลุ่มคุณภาพชีวิต (สาธารณสุข)** หมู่บ้านได้ตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐานขึ้นเพื่อบริการแก่ประชาชน นักเรียนและเด็กเล็กในด้านเวชภัณฑ์ยา การตรวจวัดความผิดปกติของร่างกาย ได้จัดตั้งกองทุนยาโดยได้รับการสนับสนุนจากสถานีอนามัยตำบลและสาธารณสุขอำเภอได้จัดทำข้อมูล สถิติสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้านทุกหลังคาเรือน ฯลฯ

2) **กลุ่มพัฒนาสตรี** เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นกลุ่มที่ช่วยสร้างความสามัคคีให้แก่ชุมชนเป็นอย่างดี สามารถช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ ที่ทางหมู่บ้าน วัด โรงเรียน และหมู่บ้านอื่น ๆ ตำบล อำเภอ ได้เป็นอย่างดี ฯลฯ

3) **กลุ่มผู้สูงอายุหรือกลุ่มสงเคราะห์ผู้สูงอายุ** เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุด้วยกัน เป็นฝ่ายสืบสานวัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยแบบล้านนาให้คนรุ่นหลังได้รู้ ได้ศึกษา เพื่อจะได้ช่วยกันรักษาให้คงอยู่สืบไป

4) **กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์** จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือครอบครัวสมาชิกทุกคนเมื่อถึงแก่กรรม แต่จะต้องเป็นสมาชิกเกินกว่า 90 วัน อายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป จึงจะได้รับเงินสงเคราะห์ สมาชิกในหมู่บ้านมี 242 หลังคา หมู่ที่ 10 บ้านผาจ้อเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกอีก 69 รวม 311 หลังคา สมาชิกทุกหลังคาจะช่วยเหลือเงินสงเคราะห์ หลังคาละ 100 บาท/ศพ

5) **กลุ่มเยาวชน** เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่รวมตัวกันเพื่อทำหน้าที่ในการทำกิจกรรมภายในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องของการอนุรักษ์ป่าชุมชน วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันถึงแม้ว่าเยาวชนส่วนมากต้องทำหน้าที่ในการเรียนหนังสือ แต่ในช่วงปิดเทอมหรือในช่วงที่มีเทศกาลต่าง ๆ กลุ่มเยาวชนเหล่านี้ก็จะมารวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมภายในชุมชน (สัมภาษณ์เจ้าอาวาสและผู้อาวุโสภายในหมู่บ้าน)

กิจกรรมภายในชุมชน

1) **การระดมความคิด** การระดมความคิดของชาวบ้านแม่คาวหลวงส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในที่ประชุมของหมู่บ้าน กล่าวคือ เมื่อมีการจัดประชุมภายในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะร่วมกันปรึกษาหารือ ถึงแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญ และร่วมกันคิดหาวิธีการอนุรักษ์ ป่าชุมชนของ

บ้านแม่คาวหลวงมากที่สุด โดยชาวบ้านจะให้ความสำคัญกับการประชุมของหมู่บ้านและเข้าร่วมประชุมกันเป็นส่วนมาก

2) การพึ่งพาตนเอง เนื่องจากชาวบ้านแม่คาวหลวงยังคงมีความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติ จึงมีความเอื้ออาทร ห่วงใยซึ่งกันและกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกด้าน จึงทำให้ชาวบ้านเกิดความสมัครสมานสามัคคีกันในระดับหนึ่ง การที่ชาวบ้านรวมกันจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นภายในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มออมทรัพย์ แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการช่วยเหลือตนเองของชาวบ้าน

3) การมีกิจกรรมต่อเนื่อง ชุมชนบ้านแม่คาวหลวงมีกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและการร่วมกันอนุรักษ์ป่าอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยบ้านแม่คาวหลวงจะมีข้อตกลงกันภายในหมู่บ้านว่าทุกวันที่ห้าของทุกเดือน แต่ละกลุ่มจะต้องทำการพัฒนาในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง พร้อมทั้งช่วยกันดูแลป่าชุมชนในเขตที่ตัวเองรับผิดชอบ ซึ่งชาวบ้านทุกคนจะปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น โดยไม่ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบอีก เป็นการแสดงให้เห็นว่าสมาชิกทุกคนของชุมชนต่างก็มีหน้าที่รับผิดชอบ และทุกคนก็รู้จักหน้าที่ของตนเอง และสามารถจะปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี การทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องของกลุ่มเยาวชนบ้านแม่คาวหลวงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่านอกจากผู้ใหญ่แล้วกลุ่มเยาวชนก็เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนเช่นกัน (สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน)

4.2 บริบทของป่าชุมชนภายในพื้นที่ศึกษา

4.2.1 บทบาทของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนแบบดั้งเดิม

ประวัติความเป็นมาของป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง

พ่อนานสมบูรณ์ หน่อแก้ว (2546) ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน เล่าว่า ในอดีตที่ผ่านมาป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงเป็นป่าดั้งเดิมและมีความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านได้จับจองหรือเบิกนาเพื่อการเกษตรประมาณ 90 ปีที่ผ่านมา ณ สมัยนั้นชาวบ้านได้กันพื้นที่ป่าไว้ส่วนหนึ่ง ซึ่งถือเป็นป่าต้นน้ำ หรือที่เรียกกันว่า “ขุนน้ำ” ในปัจจุบัน ต่อมาชาวบ้านได้บุกรุกป่าบางส่วน ซึ่งมีหลักฐานปรากฏตามนามที่เรียกว่า “ไต้งหนานตา และไต้งหน้อยตีบ” ซึ่งคนในชุมชนได้ต่อต้านและยึดที่ดังกล่าวไว้ในเขตป่าชุมชนในปัจจุบัน ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด 372 ไร่ ป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงมีลักษณะของป่ามีแนวยาว ทางด้านบนมีขุนน้ำหรืออ่างเก็บน้ำเล็ก ๆ อยู่ด้านบน จุดที่สองมีบ่อน้ำเกาะแม่หม้าย และจุดที่สาม เป็นบ่อน้ำพุหรือเรียกชื่อในปัจจุบันว่า “บ่อน้ำแร่” (บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของป่าชุมชนแห่งนี้)

สนอง ยศมูล (2547) ผู้ใหญ่บ้าน กล่าวว่า ป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง เป็นป่าไม้ดั้งเดิม ก่อนที่บ้านแม่คาวหลวงจะมาตั้งหมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ. 2438 สมัยนั้น ป่าไม้แห่งนี้เป็นป่าไม้สมบูรณ์ เป็นป่าทึบ มีไม้ใหญ่ขึ้นหนาแน่นประกอบกับพื้นที่แห่งนี้เป็นที่ราบต่ำเป็นป่าชันน้ำ มีน้ำพุหลายแห่ง น้ำพุเหล่านี้ไหลผ่านลำธารหรือห้วย เข้าสู่หมู่บ้านในตำบลสันกลาง มีสัตว์ป่านานาชนิดมากมาย ชาวบ้านอาศัยป่าแห่งนี้เป็นหลักหากิน โดยหาของป่าเพื่อเลี้ยงชีพ

ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2459 ชาวบ้านได้เริ่มใช้ไม้ในป่าทำฟืน สร้างบ้าน และนำไปขาย เพื่อหารายได้เลี้ยงชีพ จนทำให้ป่าไม้แห่งนี้ถูกตัดทำลายมากขึ้น จนถึงปี พ.ศ. 2509 นายปิ่น แสนเป็ง ผู้ใหญ่บ้านได้มองเห็นความสำคัญของป่าไม้และป่าไม้ได้ถูกตัดทำลายมากขึ้น จึงได้ประชุมคณะกรรมการเพื่อป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า แต่มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ ไม่ค่อยจะชัดเจน ประกอบกับนายทุนหนุนหลังรับซื้อไม้แปรรูปจากรายถูกร้อยกวางขวาง โดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง กฎระเบียบ ข้อบังคับของหมู่บ้าน จึงทำให้ป่าไม้ถูกตัดทำลายมากขึ้น

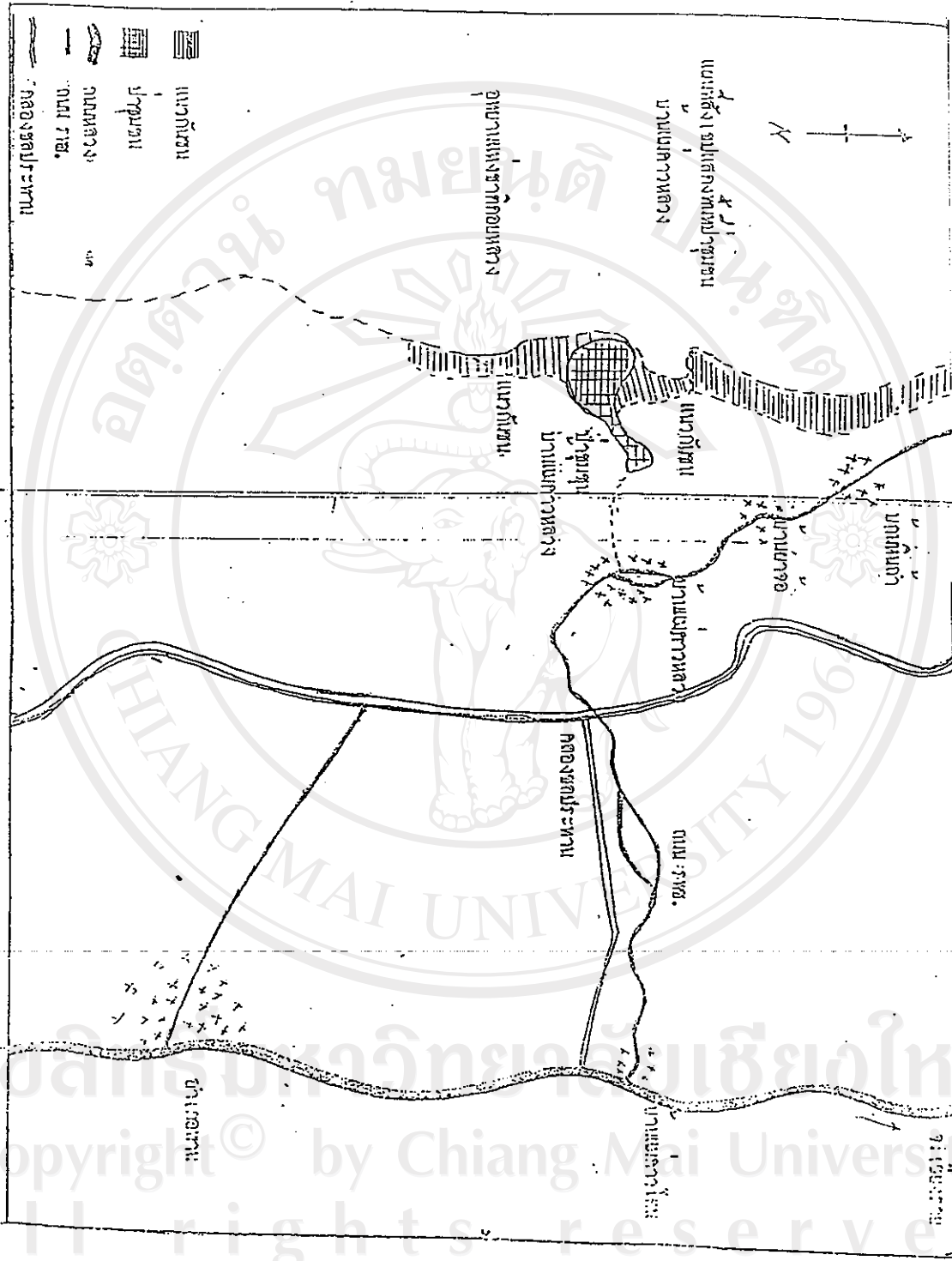
เมื่อปี พ.ศ. 2526 ทางราชการให้หมู่บ้านแม่คาวหลวงเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกัน (อพป.) โดยมีคณะกรรมการบริหาร 8 ฝ่าย แต่ละฝ่ายได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนที่รับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ และคณะกรรมการดังกล่าวได้ประมุขมติ ให้มีการรักษาป่าขึ้น โดยมีกฎระเบียบ ข้อบังคับ แต่ปรากฏว่าได้ผลไม่ดีเท่าที่ควร

ปี พ.ศ. 2531 นายก่อคำ ปัญญา เป็นผู้ใหญ่บ้าน ในสมัยนี้เองมีอาสาสมัครป้องกันและปราบปรามผู้ที่ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า โดยการนำของนายดวงคำ คำคำแก้ว และคณะรวม 9 คน ชาวบ้านได้ช่วยเงิน หลังคาเรือนละ 10 บาทต่อปี อาสาสมัครเหล่านี้ได้ดำเนินการป้องกันและปราบปรามอย่างจริงจัง จึงทำให้ผู้ลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเกรงกลัว หากใครฝ่าฝืนมีการปรับรายละ 200 - 300 บาท การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าจึงลดน้อยลง

ปี พ.ศ. 2537 นายดวงคำ คำคำแก้ว เป็นผู้ใหญ่บ้าน การป้องกันและปราบปรามผู้ที่ลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว คณะกรรมการทุกฝ่ายและราษฎรในหมู่บ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้

ลักษณะทั่วไปของป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง

พื้นที่ป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงตั้งอยู่ในพื้นที่ราบตัดเชิงเขา เป็นเนินดินเตี้ย ๆ มีลักษณะดินเป็นดินเหนียว และดินเหนียวปนทราย ซึ่งจะอยู่ในบริเวณที่เป็นป่าพรุ มีสภาพเป็นป่าดิบชื้น ประมาณ 2 ใน 3 ส่วนของพื้นที่และเป็นดินลูกรัง ดินร่วมปนทรายในบริเวณที่มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณและมีลักษณะแบบหินโคลนในส่วนที่ติดกับภูเขาซึ่งเป็นแนวเขตอุทยานแห่งชาติ (ดูแผนที่ประกอบ)

ที่มา : คณะกรรมการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง

ป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มติดเชิงเขา ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของหมู่บ้านแม่คาวหลวง ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 372 ไร่ 2 งาน 61 ตารางวา พื้นที่มีหลักฐานทางกฎหมายให้เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ส่วนใหญ่สภาพป่าเป็นป่าชันน้ำ มีขุนน้ำพุ 3 แห่ง ไหลรวมเป็นลำธารจากป่าสู่บ้านและมีอ่างเก็บน้ำเพื่อการเกษตรขนาดเนื้อที่ 1.5 ไร่ ซึ่งในแต่ละปีจะมีการพัฒนา ปรับปรุงและปลูกต้นไม้เพื่อฟื้นฟูสภาพป่า ในบางส่วนจากการศึกษาพื้นที่สภาพป่าในส่วนที่เป็นป่าพรุ นั้น มีสภาพเป็นป่าดิบมีไม้ขนาดใหญ่ เช่น ไม้ตะเคียนทอง ไม้ยมหอม ไม้ยาง ไม้ติ่ม ฯลฯ ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น มีเนื้อที่ประมาณ 2 ใน 3 ส่วนของเนื้อที่ทั้งหมด ซึ่งในบริเวณตรงกลางยังมีแอ่งน้ำตามธรรมชาติขนาดเล็ก มีเนื้อที่ประมาณ 4 ไร่ ชาวบ้านเรียกว่า “เกาะแม่หม้าย” ซึ่งมีตำนานเล่าสืบมาแต่โบราณว่า ในสมัยก่อนมีชาวบ้านประมาณ 10 หลังคาเรือน ได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณนี้ ต่อมาวันหนึ่งชาวบ้านได้ออกไปหาปลาที่บริเวณแอ่งน้ำแห่งนี้ ได้ปลาไหลเผือกขนาดใหญ่ตัวหนึ่ง และได้นำมาเป็นอาหารเลี้ยงกันในหมู่บ้าน ยกเว้นหญิงคนหนึ่งที่ไม่ได้ทานเนื้อปลาไหลเผือกปรากฏว่าทุกคนที่ทานเนื้อปลาไหลเผือกได้ตายกันหมด ยกเว้นหญิงคนนั้นคนเดียว บริเวณตรงนี้จึงได้ชื่อว่า “เกาะแม่หม้าย”

นอกจากนั้น สภาพป่าที่อยู่นอกเหนือจากบริเวณป่าพรุนี้แล้ว มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณผสมไม้สัก ซึ่งมีสภาพเป็นป่าที่สมบูรณ์อยู่

4.2.2 การจัดการป่าชุมชนในปัจจุบัน

การบริหารจัดการป่าชุมชนของหมู่บ้านแม่คาวหลวงแต่เดิมนั้น ได้จัดตั้งและประกาศปิดป่าเมื่อครั้งยังไม่ได้ประกาศเป็นป่าชุมชน มีนายดวงคำ คำคำแก้ว ได้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน และได้กำหนดกฎกติกาการดูแลรักษาป่าแห่งนี้ว่า ถ้าหากผู้ใดตัดไม้ในเขตป่าจะถูกปรับเป็นอัตราโทษ ดังนี้

1. ไม้ไผ่บง ไม้ซาง ปรับราคาเล่มละ 500 บาท
2. ห้ามจับสัตว์น้ำในเขตเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ คือ บริเวณอ่างเก็บน้ำและมีอัตราปรับเทียบเท่ากับเครื่องมือที่นำไปจับ
3. ห้ามนำไม้ทุกชนิดออกจากบริเวณป่าไม่ว่าจะเป็นไม้คิบหรือไม้แห้ง และถ้าหากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ยอมเสียค่าปรับจะถูกแจ้งความดำเนินคดีตามกฎหมาย

ต่อมาทางกรมป่าไม้ได้เล็งเห็นความสำคัญของป่าและการดูแลรักษาป่าจึงจัดให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาอบรมการดูแลและรักษาป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงนับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และมีการให้การอบรม ให้ความรู้ การดับไฟป่า ได้มีการฝึกอบรม (ร.ส.ท.ป.) หรือที่เรียกว่า “ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า” ในปี พ.ศ. 2541 ของโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ โดยมีนายดวงคำ คำคำแก้ว ได้รับเลือกให้เป็นประธาน ร.ส.ท.ป. (ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า)

การถ่ายโอนอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำในหมู่บ้าน นายควงดำ คำคำ แก้ว ได้หมดวาระการเป็นผู้ใหญ่บ้านและนายพิน ปัญญา ได้ดำรงตำแหน่งแทน และได้ทำทุกวิถีทางที่จะพัฒนาให้ป่าอุดมสมบูรณ์มากกว่าเดิมจึงได้ทำเรื่องของบประมาณจากกองทุนเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกกองทุนว่า กลุ่ม NGO หรือ SIF ซึ่งทางกองทุนได้จัดสรรงบประมาณให้ 90,000 บาท ในเงินจำนวนนี้ได้นำมาจัดทำป่าย ทำศูนย์ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับป่าให้กับเครือข่ายป่าชุมชนและไปศึกษาดูงานของราษฎร และต่อมาปี พ.ศ. 2545 ทางกรมป่าไม้ได้ส่งป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงเข้าประกวดป่าชุมชน จึงได้ชนะการประกวดและได้รับพระราชทานธงพิทักษ์ป่า จากพระหัตถ์ของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ปี พ.ศ. 2546

การจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง ได้เริ่มต้นมาจากความคิดของผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้นำในหมู่บ้านในอดีต เนื่องจากมีความวิตกว่าในภายภาคหน้าลูกหลานจะไม่มีป่าไว้สำหรับเป็นแหล่งเสาะหาอาหารและแหล่งไม้ใช้สอย จึงพยายามใช้ความรู้ความสามารถเท่าที่มีอยู่ ปกป้อง ดูแลป่าที่เคยถูกบุกรุกทำลายจนหมดมาแล้วให้กลับฟื้นคืนสภาพป่าได้อีกในเวลาที่ไม่นานนัก

ในปัจจุบันนี้ป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงได้อุดมสมบูรณ์มาเป็นป่าที่มีความชุ่มชื้นด้วยพฤษานานาพันธุ์ เป็นป่าเพื่อการศึกษาดูงานของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ และสถานที่ท่องเที่ยวของกลุ่มนักเรียน นักศึกษา เครือข่าย สโมสรต่าง ๆ ที่สนใจ และมีประเพณีการบวงสรวงป่าขุนน้ำแห่งนี้ขึ้นทุกปี ซึ่งจะทำในช่วงกลางเดือนพฤษภาคมของทุกปี ซึ่งราษฎรในตำบลได้พร้อมเพรียงกันจัดให้มีการเทศนาธรรม นิมนต์พระภิกษุสามเณรจากวัดในเขตตำบล ไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาทุกปี ซึ่งแต่ละปีจะมีชาวบ้านไปร่วมประเพณีประมาณ 500 คน ซึ่งส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยผู้เฒ่าผู้แก่ ชาวบ้านในตำบลสันกลางและกลุ่มเยาวชนพร้อมด้วยหน่วยงานราชการที่อยู่ในตำบลจะมาร่วมพิธีในเวลา 09.00 น. และตอนบ่ายจะมีการจุดบั้งไฟ - ซึ่งถือเป็นความเชื่อของชาวบ้านในการบูชาและขอความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นกับชาวบ้านในเขตตำบลสันกลาง พร้อมกันนี้การอนุรักษ์ป่าชุมชนแห่งนี้จะต้องขยายให้กลับหมู่บ้านที่ใกล้เคียงให้ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกในการรักษาพันธุ์ไม้และสัตว์ป่าในอนาคต ให้มีระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ พร้อมกันนี้ได้เกิดปาฏิหาริย์โดยไม่มีใครคาดคิดว่าป่าจะให้ประโยชน์หรือคืนกำไรให้แก่ชุมชนของบ้านแม่คาวหลวง โดยป่าชุมชนแห่งนี้ได้เกิดบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ขึ้นเป็นบ่อน้ำเล็ก ๆ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 60 เซนติเมตร ลึกประมาณ 30 เซนติเมตร มีน้ำไหลออกมาตลอดเวลาไม่มีวันน้ำจะแห้งหายไป ซึ่งชาวบ้านก็ตั้งจิตอธิษฐานขอน้ำศักดิ์สิทธิ์จากบ่อไปดื่ม ผลปรากฏว่าหายจากโรคร้ายไข้เจ็บและเป็นไข้ที่เคารพศรัทธาของชาวบ้าน ชาวนี้ได้แพร่หลายไปถึงหมู่บ้านใกล้เคียง จากหมู่บ้านสู่ตำบล จากตำบลสู่อำเภอ จากอำเภอสู่จังหวัด และปัจจุบันนี้ได้แพร่หลายไปถึงชาวบ้านทุกสารทิศ จนมีการถ่ายทำ “สารคดีที่นี้ประเทศไทย” ขึ้น ซึ่งทุก ๆ วันจะมีชาวบ้านมาขอน้ำศักดิ์สิทธิ์ไปรักษาโรคร้ายไข้เจ็บตามความเชื่อเป็นจำนวนหลายพันคนต่อวัน ซึ่งทางคณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการ

จัดการป่าชุมชนทุกฝ่ายได้จัดให้มีเวรยามรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้านที่มาขอน้ำศักดิ์สิทธิ์ไปรักษาโรคของตนเอง ชาวบ้านที่มาขอน้ำศักดิ์สิทธิ์นั้นจะต้องไม่คิดทำลายป่าแห่งนี้ ไม่ทำให้ป่าแห่งนี้สกปรก ไม่นำสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในป่าแห่งนี้ติดมือออกไปด้วย หรือกล่าวคำลบหลู่สถานที่ เจ้าป่าเจ้าที่นี้เป็นอันขาด นี่ก็ถือว่าเป็นความเชื่อที่เป็นแนวทางหนึ่ง ในการอนุรักษ์รักษาป่าชุมชนแห่งนี้

จนปัจจุบันนี้ การดูแลรักษาป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่เป็นรูปธรรมจริงจิ่งขึ้นมาดูแลรับผิดชอบโดยเฉพาะ เรียกว่า “คณะกรรมการการพัฒนาอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

วัตถุประสงค์ในการพัฒนาอนุรักษ์ป่าชุมชนในปัจจุบัน

- 1) เพื่อเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติของชาวบ้าน
- 2) เพื่อเป็นการอนุรักษ์ป่าธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงสภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 3) เพื่อเป็นการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร และอ่างเก็บน้ำด้านการเกษตรและการบริโภค
- 4) เพื่อเป็นการอนุรักษ์สัตว์ป่าและสัตว์น้ำ
- 5) เพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยว หรือเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 6) เพื่อเป็นการอนุรักษ์แหล่งสมุนไพรตามธรรมชาติ

พื้นที่ป่าชุมชน

ป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านแม่คาวหลวง ห่างจากหมู่บ้าน 1 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 372 ไร่ 2 งาน 61 ตารางวา มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับเนื้อที่นาและอุทยานคอยหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับที่ดินส่วนบุคคลและเขตอุทยานคอยหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับที่ดินส่วนบุคคลและบ้านแม่คาวหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับเขตอุทยานคอยหลวง

ลักษณะพื้นที่

เป็นพื้นที่ต่ำ เป็นป่าน้ำซับ มีขุนน้ำพุ 3 แห่ง ไหลตามห้วยหรือลำธารเข้าสู่หมู่บ้าน มีอ่างเก็บน้ำเพื่อการเกษตร มีเนื้อที่ 15 ไร่ พื้นที่ป่าชุมชนอีก 372 ไร่ 2 งาน 61 ตารางวา มีหลักฐานทางกฎหมายให้เป็นที่สาธารณะประโยชน์ (สค. 1) แต่ละปีจะมีการพัฒนา ปรับปรุง ปลูกไม้เพิ่มประมาณ ปีละ 3,000 ต้นต่อปี เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นป่าอุดมสมบูรณ์ มีไม้ใหญ่น้อย นานาชนิด ประมาณ 1000 ชนิด และสัตว์ป่าหลายชนิด ทางคณะกรรมการจึงได้มีมาตรการป้องกันเพื่อปกป้องรักษาให้เป็นมรดกตกทอดไปถึงลูกหลานรุ่นหลังต่อ

โครงสร้างของป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงในปัจจุบัน

สภาพป่าโดยทั่วไปมีสภาพสมบูรณ์ เป็นป่าที่ฟื้นตัวขึ้นมาหลังจากถูกตัดฟันแผ้วถางทำไร่ทำสวนมาแล้ว ได้รับการดูแลรักษากล้าไม้ที่เจริญเติบโตมาจากหน่อและเมล็ดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ พอจะแบ่งโครงสร้างของป่าได้ดังนี้

- 1) **ไม้ชั้นบน** เป็นชั้นของไม้ที่มีขนาดใหญ่และมีความสูงมากกว่าไม้ชั้นอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ไม้ที่มีความโตตั้งแต่ 30 เซนติเมตรขึ้นไป และมีความสูงระหว่าง 8 – 15 เมตร มักจะมีเรือนยอดแผ่กว้าง พุ่มหนา ได้แก่ ไม้เต็ง มะกอกป่า เป็นต้น
- 2) **ไม้ชั้นกลาง** ได้แก่ ไม้ที่มีขนาดเล็กทรงลงมาจากไม้ชั้นบน มีความโตน้อยกว่า 30 เซนติเมตรลงมา มีความสูงระหว่าง 2 – 8 เมตร เรือนยอดมักจะไม้แผ่กว้าง หรืออาจจะถูกเบียดบังจากไม้ชั้นบนบ้าง ไม้ชั้นนี้มักจะ ได้แก่ ไม้ติ้ว มะขามป้อม ไม้ตีนนก เป็นต้น
- 3) **ไม้ชั้นล่าง** เป็นชั้นของลูกไม้ กล้าไม้ รวมไปถึงพวกคลุมดินทั้งหมด ส่วนใหญ่มีความสูงต่ำกว่า 2 เมตรลงมา ที่พบในป่านี้มักจะเป็นลูกไม้ของพวกเต็ง รั้ง ก่อ มะเหมี่ยว นอกจากนี้ก็พบพวก แฝก อ้อ เป้ง ข่า กระชาย พลับพลึงป่า และไม้ชั้นล่างนี้มักจะถูกไฟเผา แต่ก็สามารถแตกหน่อเจริญเติบโตขึ้นมาได้เมื่อย่างเข้าสู่ฤดูฝน

ประโยชน์จากป่าชุมชน

ป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง ได้อำนวยประโยชน์ให้แก่ชุมชนมากมายหลายประการทั้งจากป่าเองและแหล่งน้ำ คือ

- 1) แหล่งไม้ใช้สอย สำหรับราษฎรในหมู่บ้านที่มีความจำเป็นจะต้องใช้ไม้ในการก่อสร้างซ่อมแซมบ้านเรือน หรือใช้ในการประกอบอาชีพการเกษตร เช่น ทำเสารั้ว หรือคอกสัตว์ ทำคอก เป็นต้น
- 2) เป็นแหล่งไม้ฟืน สำหรับราษฎรที่มีความจำเป็นต้องใช้ไม้ฟืนในการหุงหาอาหารและใช้ในครัวเรือน ตลอดจนการอุปโภคบริโภคของราษฎรในหมู่บ้าน บ้านแม่คาวหลวงซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ทางรัฐได้เข้าไปส่งเสริมพัฒนา ส่วนใหญ่จะใช้แก๊สในการหุงต้มอาหารแทนไม้ฟืน และเป็นส่วนน้อยที่ยังใช้ไม้ฟืนอยู่ ซึ่งไม้ฟืนนั้นได้นำมาจากหัวไร่ปลายนา และจากแหล่งอื่น ๆ มีปริมาณการใช้ไม้ฟืนโดยเฉลี่ย 3 ลบ.ม. / ครัวเรือน / ปี
- 3) เป็นแหล่งอาหารของราษฎร ซึ่งมักมีพืชผัก เช่น เห็ด หน่อไม้ แผลง ปู ปลา หอย อื่น ๆ มากมายที่ราษฎรสามารถมาหาเก็บเอาไปเป็นอาหารทั้งผักและสัตว์ป่า สัตว์น้ำธรรมชาติได้ตามกฎระเบียบที่กำหนด
- 4) เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า สัตว์น้ำธรรมชาติ และเป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน

- 5) เป็นแหล่งยารักษาโรค ยาสมุนไพรต่าง ๆ โดยราษฎรสามารถหาพืชสมุนไพรต่าง ๆ จากป่าบ้านแม่คาวหลวงแห่งนี้เพื่อใช้ในการบำบัดโรคพื้นบ้านทั่วไป
- 6) ใช้เป็นแหล่งสันตนาการ หรือที่พักผ่อนหย่อนใจ เนื่องจากป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงแห่งนี้ มีบริเวณเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก มีน้ำพุ มีทัศนียภาพ ทิวทัศน์สวยงาม ร่มรื่น และเดินทางไปมาสะดวก
- 7) เป็นแหล่งจัดหารายได้เข้าหมู่บ้าน โดยได้รับเงินจากการเปิดให้ราษฎรทั่วไป ไปสักการะขอน้ำทิพย์จากบ่อน้ำทิพย์ที่เกิดขึ้นในป่าชุมชนแห่งนี้ แต่จะได้เงิน ประมาณ 50,000 - 70,000 บาท
- 8) เป็นแหล่งต้นน้ำเข้าสู่การเกษตรของราษฎร

กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการดูแลรักษาป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง / ระเบียบว่าด้วยข้อห้ามในเขตป่าชุมชน โดยคณะกรรมการทุกฝ่ายและชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวง มีดังนี้ (คณะกรรมการอนุรักษ์ป่าชุมชนและชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงทุกคน , 2546)

- 1) ห้ามแผ้วถางป่าและบุกรุกที่ดินในเขตป่าชุมชนมาทำประโยชน์ส่วนตัว หากฝ่าฝืนต้องปรับตั้งแต่ 500 – 5,000 บาท หรือส่งตัวให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองดำเนินคดีตามกฎหมายและให้ย้ายออกจากหมู่บ้านโดยเด็ดขาด ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น
- 2) ห้ามขุดหรือตัดหน่อไม้ ไม่ว่า ไม้ ไม้บง ไม้ซาง ไม้รวก ฯลฯ หรือตัดไม้ดังกล่าวไปทำคอก ในเขตป่าชุมชนโดยเด็ดขาด หากฝ่าฝืน ต้องปรับคนละ 200 – 500 บาท หรือส่งตัวให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองต้องดำเนินคดีตามกฎหมาย
- 3) ห้ามตัดหรือนำไม้ทุกชนิดในเขตป่าชุมชนของหมู่บ้านมาใช้ส่วนตัวโดยเด็ดขาด หากฝ่าฝืนต้องปรับคนละ 1,000 – 5,000 บาท หรือส่งตัวให้เจ้าหน้าที่บ้านเมือง ดำเนินคดีตามกฎหมาย
- 4) ห้ามจับปลาในอ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำพุทุกแห่ง หากฝ่าฝืน ต้องถูกปรับดังนี้
 - 4.1 ประเภท ไช เบ็ด ขอ ปรับคนละ 200 บาท
 - 4.2 ประเภทแง่ง (ดาบ่าย) ปรับคนละ 300 บาท
 - 4.3 ประเภทแห หรือคักยั้ง ปรับคนละ 400 บาท
 - 4.4 ประเภทใช้ไฟฟ้าหรือตก ปรับคนละ 1,000 – 5,000 บาท

ระเบียบข้อตกลงของชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงในปัจจุบัน

- 1) ราษฎรในหมู่บ้าน จะนำไม้มาใช้สำหรับทำฟืนในครัวเรือนให้ใช้ได้ตามความเหมาะสม หากต้องการใช้มากให้ขออนุญาตต่อคณะกรรมการก่อนทุกครั้ง
- 2) อนุโลมให้ราษฎรในหมู่บ้านจะนำไม้ฟืนมาขายให้กับราษฎรในหมู่บ้านแม่คาวหลวงนี้ได้

- 3) ราษฎรในหมู่ที่ 2 นี้ประสงค์จะนำไม้มาเพื่อใช้สอย เช่น ทำรั้ว ทำคอกสัตว์ ให้นำมาใช้ได้ตามความจำเป็น
- 4) ราษฎรในหมู่บ้านที่จะนำไม้มาเพื่อปลูกสร้าง จะต้องขออนุญาตกับผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการฝ่ายอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุกครั้ง
- 5) คณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการอนุรักษ์ป่าชุมชน มีสิทธิอนุญาตให้เข้าไปหาปลาในเขตหนองน้ำบริเวณป่าชุมชนได้
- 6) การใช้ประโยชน์ป่าชุมชนทุกกรณี ต้องได้รับความเห็นชอบจากชาวบ้านทุกคน มีมติเป็นเอกฉันท์

ระเบียบว่าด้วยข้อห้ามสำหรับราษฎรต่างหมู่บ้านในปัจจุบัน

- 1) ห้ามราษฎรต่างหมู่บ้าน (มิใช่ราษฎรหมู่ที่ 2 บ้านแม่คาวหลวง) นำฟืนออกไปจากป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง ถ้าฝ่าฝืนปรับตั้งแต่ 1,000 – 5,000 บาท
- 2) ห้ามราษฎรต่างหมู่บ้านนำไม้ใช้สอยออกจากป่าชุมชนบ้านใหม่ ถ้าฝ่าฝืนปรับตั้งแต่ 2,000 – 10,000 บาท
- 3) ห้ามราษฎรต่างหมู่บ้านเข้าไปหาหน่อไม้ หาของป่าอื่น ๆ เช่น เห็ด ใบตอง เป็นต้น ในเขตป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง ถ้าฝ่าฝืนปรับกิโลกรัมละ 50 บาท
- 4) ห้ามราษฎรต่างหมู่บ้านเข้าไปตัดไม้ไผ่ในเขตป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง ถ้าฝ่าฝืนปรับกิโลกรัมละ 50 บาท
- 5) ห้ามราษฎรต่างหมู่บ้านเข้าไปหาปลาในเขตป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง ถ้าฝ่าฝืนปรับตั้งแต่ 500 บาท ถึง 1,000 บาท

ระเบียบว่าด้วยการดูแลรักษาป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงในปัจจุบัน

- 1) ให้มีการแผ้วถางหญ้าหรือวัชพืชบริเวณป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง อย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง
- 2) ต้นไม้บริเวณเกาะกลางป่าชุมชนห้ามตัดฟันโดยเด็ดขาด
- 3) ให้มีการป้องกันและทำแนวกันไฟ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยร่วมกับหน่วยป้องกันไฟป่าอุทยานคอยหลวง
- 4) ในแต่ละปี จะให้มีการปลูกป่าทดแทน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือในวันสำคัญต่าง ๆ
- 5) พัฒนาจัดทำหนองน้ำสาธารณะของหมู่บ้าน น้ำพุ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของหมู่บ้าน
- 6) ให้คณะกรรมการอนุรักษ์ร่วมกับราษฎรในหมู่บ้านช่วยกันดูแลรักษาป่าร่วมกัน

เปรียบเทียบว่าด้วยเรื่องอื่น ๆ

การใช้ประโยชน์ในเขตป่าชุมชนทุกกรณี ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการทุกฝ่ายมีมติเป็นเอกฉันท์

ระเบียบนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากเป็นมติของคณะกรรมการทุกฝ่ายและมติที่ประชุมใหญ่ของชาวบ้านแม่คาวหลวง มีมติเป็นเอกฉันท์และเห็นชอบเท่านั้น

4.2.3 การเปรียบเทียบการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงแบบดั้งเดิมกับปัจจุบัน

การจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงนั้นตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาการจัดการหรือการใช้กฎระเบียบของป่าชุมชนไม่ได้ผลเท่าที่ควร จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2531 ได้พัฒนาและปรับปรุงวิธีการต่าง ๆ มีการจัดวางกฎระเบียบ ข้อบังคับในการดูแลรักษาป่าแห่งนี้ให้คงสภาพสมบูรณ์ขึ้นในปัจจุบัน สามารถที่จะจำแนกได้ดังนี้

การจัดการป่าชุมชน	ป่าชุมชนแบบดั้งเดิม	ป่าชุมชนแบบปัจจุบัน
1. วัตถุประสงค์การใช้ป่าชุมชน	- ใช้เป็นแหล่งอาหาร หรือหาสมุนไพร เพื่อหารายได้จากการหาของป่า	- ใช้เป็นแหล่งอาหาร หรือหาสมุนไพร ห้ามนำไปขายเป็นรายได้หลักของตนเอง และใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว
2. ด้านความเชื่อ	- ความเชื่อในอดีตจะถือเอาเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าที่ เจ้าป่าเจ้าเขาที่ปกปักรักษาป่า ซึ่งบริเวณป่าแห่งนี้จะมีบ่อน้ำเย็น ซึ่งเป็นบ่อน้ำที่ใสสะอาดและคนในชุมชนสามารถนำไปใช้เพื่อการบริโภคอุปโภคได้ โดยน้ำในบ่อนี้จะมีน้ำให้ใช้ตลอดปี พร้อมกับการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีการบวงสรวงขุนน้ำ เจ้าป่าเจ้าเขา เมื่อเข้าไปทำสิ่งที่ไม่ดีจะเกิดการเจ็บป่วย และจะต้องมีการบูชาหรือขอขมาเจ้าที่ที่ปกปักรักษาป่า	- ความเชื่อในปัจจุบันเกี่ยวกับป่าชุมชนแห่งนี้ ก็สืบเนื่องมาจากอดีต ยังมีความเชื่อที่เกิดจากศรัทธาของชาวบ้าน จะเห็นได้ว่าทุกปีจะมีการบวงสรวงเจ้าป่าเจ้าเขา บวงสรวงขุนน้ำเพื่อความร่มเย็นของชาวบ้าน และมีเพิ่มเติม คือ ปัจจุบันมีบ่อน้ำทิพย์เกิดขึ้น ซึ่งคนในชุมชนเชื่อว่าน้ำในบ่อศักดิ์สิทธิ์สามารถรักษาอาการเจ็บป่วยของโรคภัยต่าง ๆ ได้ ซึ่งได้รับการยืนยันจากชาวบ้านที่มีความศรัทธาความเชื่อที่นำน้ำทิพย์ไปดื่มและอาบ เช่น มีอาการปวดศีรษะหรือชาตามมือและเท้า เมื่อคั้นน้ำจากบ่อน้ำทิพย์ก็จะหายอีกทั้งมีการสาบาน

การจัดการป่าชุมชน	ป่าชุมชนแบบดั้งเดิม	ป่าชุมชนแบบปัจจุบัน
		<p>กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะไม่ล้มเหล่า แต่ผลปรากฏว่าไม่สามารถทำได้ก็ทำให้เกิดการเจ็บป่วย แต่เมื่อมีการไปขอขมาและถอนคำสาบานก็หายเป็นปกติ นอกจากนั้นชาวบ้านที่เข้าไปหาของป่า หรือตัดไม้ไม่ได้ขอเจ้าป่าเจ้าเขาก็จะเกิดการไม่สบายเกิดขึ้นต้องขอขมาจึงหายเป็นปกติ ซึ่งจะมีการบูชาสิ่งศักดิ์ทุก ๆ ปี อีกทั้งได้มีการจัดแข่งขันบั้งไฟในบริเวณป่าน้ำพุ (สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ด้วย)</p>
3. การควบคุมการใช้ป่าชุมชน	<p>- ไม่มีการควบคุมใด ๆ อย่างเคร่งครัด มีทั้งชุมชนที่ดูแลป่าและท้องถิ่นอื่นเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าโดยไม่มีข้อตกลงในการใช้อย่างเคร่งครัด</p>	<p>- มีการตั้งกฎ ระเบียบและข้อบังคับการใช้ป่าชุมชน อาทิเช่น การหาอาหาร (เห็ด หรือหน่อไม้) ให้หาได้ในจำนวนที่จะนำมาบริโภคเท่านั้น ถ้าหากนำมาเพื่อการค้าจะมีการปรับตามกฎระเบียบที่ตั้งไว้อย่างเคร่งครัด</p>
4. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องป่าชุมชน	<p>- ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจว่าป่าชุมชนเป็นสถานที่และแหล่งหาอาหารสำหรับเขา และควรจะช่วยกันอนุรักษ์เพื่อให้คงสภาพอยู่ต่อไป โดยใช้ความเชื่อประกอบการดูแลรักษาป่า</p>	<p>- ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจเรื่องป่าชุมชนเพิ่มขึ้น อีกทั้งได้รับการอบรมในเรื่องการอนุรักษ์ป่าชุมชนจากสำนักงานป่าไม้จังหวัด โดยส่งเจ้าหน้าที่ป่าชุมชนมาให้ความรู้กับผู้นำหมู่บ้าน และคณะกรรมการป่าชุมชน อีกทั้งมีการแบ่งงานความรับผิดชอบในเรื่องป่าชุมชนให้ชัดเจน มีการจัดการวางอาณาเขตที่ชัดเจนและแจ้งให้ชุมชนได้รับทราบ การเข้าการอบรมของหน่วยราชการของอำเภอ และจังหวัด พร้อมทั้งสนับสนุนเรื่องการเพาะพันธุ์ไม้ สนับสนุนไม้ในการปลูกในกิจกรรมแต่ละครั้ง</p>

การจัดการป่าชุมชน	ป่าชุมชนแบบดั้งเดิม	ป่าชุมชนแบบปัจจุบัน
5. ประเพณี และวัฒนธรรม	- มีการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีพิธีกรรมทางศาสนาในการทำพิธีบวงสรวงขุนน้ำ เจ้าป่าเจ้าเขา	- มีการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีพิธีกรรมทางศาสนาในการทำพิธีบวงสรวงขุนน้ำ เจ้าป่าเจ้าเขา
6. การจัดการป่าชุมชน	- มีการจัดการป่าชุมชนเพียงผู้นำหมู่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านเท่านั้นเป็นผู้ดูแล	- ผู้นำ คณะกรรมการ ชาวบ้าน เยาวชน และหน่วยงานราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าชุมชนแห่งนี้ ทำให้ป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น
7. การคงสภาพป่าชุมชน	- ป่าชุมชนเป็นป่าที่เป็นต้นน้ำของชุมชนบ้านแม่คาวหลวงและหมู่บ้านใกล้เคียง สภาพป่าเป็นผืนป่าดิบชื้นชื้นแฉะ มี ทั้งเห็ด ดอกไม้ป่า สมุนไพร สัตว์นานาชนิด เมื่อเข้าไปสัมผัสจะรู้สึกเย็นจนหนาว พื้นดินชุ่มไปด้วยน้ำตลอดเวลา บางจุดเป็นดินโคลนเมื่อมีการเข้าป่าชุมชนผู้ที่ไม่รู้จักจะจำทางออกไม่ได้	- ป่าชุมชนปัจจุบันนี้ได้รับการปรับปรุงเกี่ยวกับทางเดินเพื่อเข้าไปชมในป่า แหล่งอาหารหรือหาสมุนไพรมีจำนวนลดลง มีผู้คนเข้าไปใช้บริการป่าชุมชนในเชิงการท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้สภาพของป่าชุมชนบางส่วนได้รับการปรับปรุงและถางหญ้าออกเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่เข้ามาเที่ยวมากขึ้น

บุญช่วย หลวงปั้น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กล่าวว่า การจัดการเรื่องกฎและระเบียบการใช้ป่าชุมชนนั้น ได้มีการจัดคณะกรรมการดูแลป่าชุมชนโดยการทำหน้าที่ดูแลทำความสะอาด ณ จุดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีการตรวจตราเรื่องการบุกรุกป่าชุมชน การให้ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ ที่เข้าเยี่ยมชมป่าชุมชน และการพักแรมบริเวณป่าชุมชน คอยสอดส่องพฤติกรรมการณ์ของผู้ที่เข้ามาโดยไม่ให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมบริเวณป่าชุมชน การพัฒนาป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงได้รับการพัฒนาและมีกฎระเบียบข้อบังคับป่าชุมชนเพิ่มมากขึ้น มีคณะกรรมการจากฝ่ายต่าง ๆ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และการประชุมจัดการ อาทิเช่น การใช้ป่าชุมชน ให้มีกำหนดการใช้ คือ ช่วงตอนเย็นประมาณ 18.00 น ห้ามไม่ให้บุคคลในชุมชนและนอกชุมชนเข้ามาในป่าชุมชนไม่ว่ากรณีใด ๆ ยกเว้นได้รับการเห็นชอบจากบุคคลที่เป็นผู้นำหรือเวรประจำวัน ในการเข้าไปในป่าชุมชนจะต้องมีคณะกรรมการหรือผู้เกี่ยวข้องกับชุมชนเข้าไปด้วยทุกครั้ง การใช้บริการป่าชุมชนในปัจจุบันเกี่ยวกับเรื่องการหาของป่าได้ให้มีการหาของป่าเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น ห้ามมิให้นำไปเพื่อการขาย

4.3 การจัดการป่าชุมชนโดยความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานราชการ

4.3.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการจัดการและบริหารป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้อาศัยกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายในการจัดการดูแล โดยมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป ได้แก่

1) ผู้นำหมู่บ้าน บุคคลที่มีบทบาทมากที่สุดของหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน คือ นายดวงคำ คำคำแก้ว เป็นผู้ที่สนใจและมีบทบาทมากในการบริหารป่าชุมชน โดยนำชาวบ้านพัฒนาปรับปรุงป่าชุมชนให้ฟื้นฟูสภาพที่สมบูรณ์มาตลอด

2) กลุ่มพัฒนาสตรี หรือกลุ่มแม่บ้าน เป็นกลุ่มที่ได้รวมตัวของสตรีภายในหมู่บ้านสร้างอาชีพ รายได้แก่ครอบครัว ทำให้คุณภาพชีวิตของครอบครัวในชุมชนดีขึ้น นอกจากนี้กลุ่มแม่บ้านยังช่วย สนับสนุนกิจกรรมป่าชุมชนมาด้วยดี

3) กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน มีบทบาทเสมือนเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ คอยกำกับดูแล ปกป้องรักษา ป่าชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมของหมู่บ้านมากที่สุด

4) ชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงทุกคน โดยร่วมพัฒนาแผ้วถางวัชพืชเป็นประจำทุกปี และร่วมมือกันสนับสนุนพัฒนากิจกรรมทุกอย่างที่เป็นการอนุรักษ์ป่าชุมชน ส่งเสริมการดูแลบำรุงรักษาป่าชุมชนมาด้วยดีตลอด

4.3.2 หน่วยงานราชการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง

1) งานป่าชุมชน จากสำนักงานป่าไม้จังหวัดเชียงราย ได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง โดยการนำคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนหมู่บ้านเข้ารับการอบรม ไปศึกษาดูงานด้านป่าชุมชนในที่ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความรู้และประสบการณ์แก่บุคลากรในชุมชน

2) สำนักงานพัฒนาการอำเภอพาน และจังหวัดเชียงราย ได้ให้การสนับสนุนโดยการจัดส่งเจ้าหน้าที่พัฒนาการตำบลเข้าไปช่วยให้คำแนะนำ ดูแลในการพัฒนาด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอาชีพ ด้านงานประดิษฐ์ฝีมือของแม่บ้าน รวมทั้งกิจกรรมของป่าชุมชน

3) การเพาะชำกล้าไม้ โดยการนำวิชาการเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการในการจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ไม้ที่ต้องการ เทคนิควิธีการเพาะชำเมล็ดพันธุ์ไม้แต่ละชนิด การย้ายชำ และวิธีการดูแลรักษากล้าไม้เพื่อที่จะได้นำไปปลูกฟื้นฟูป่าชุมชนในส่วนที่เสื่อมโทรม ซึ่งผลการดำเนินการสามารถเพาะชำได้ กล้าไม้จำนวน 12,000 กล้า ชนิดไม้ 7 ชนิด คือ มะค่าโมง ตะเคียนหิน ขี้เหล็กบ้าน ยูคาลิปตัส กล้วย สัก ประจู่

4) การจัดสร้างรูปแบบจำลอง 3 มิติ โดยการนำวิชาการเกี่ยวกับการทำโมเดล หรือรูปแบบจำลองมาให้ชุมชนและคณะกรรมการได้เรียนรู้และเข้าใจถึงหลักการและวิธีการจัดทำโดยการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และแผนที่ ซึ่งรูปแบบจำลองพื้นที่ 3 มิติ ที่ได้จัดสร้างขึ้น เป็นสื่อวิชาการที่ตัวอย่างหนึ่งในการแสดงพื้นที่ที่ตั้งของหมู่บ้านและป่าชุมชน ทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ และเข้าใจถึงสภาพพื้นที่ในท้องถิ่นของตนได้ง่าย และใช้เป็นการวางแผนดำเนินการในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านได้อย่างดีและเข้าใจง่าย

5) การจัดทำทัศนศึกษาดูงานการจัดการป่าชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้และเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน โดยจัดให้คณะกรรมการหมู่บ้านและราษฎรที่สนใจ ไปทัศนศึกษาดูงานการจัดการป่าชุมชนโดยองค์กรท้องถิ่นของบ้านใหม่ หมู่ 8 ตำบลแม่กระณี อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และบ้านป่าดิงงาม หมู่ 2 ตำบลเจดีย์หลวง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย รวม 2 ครั้ง ซึ่งได้มีการศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นที่จะนำมาใช้ปรับปรุงองค์กรและการจัดการป่าชุมชนในท้องถิ่นของตนให้ดียิ่งขึ้น

6) เนื่องด้วยป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงเป็นป่าซับน้ำ หรือป่าขุนน้ำ อันยังประโยชน์แก่ชุมชนในตำบลสันกลางหลายหมู่บ้าน ดังนั้นความหลากหลายชีวภาพของป่าแห่งนี้นับว่าเป็นที่สนใจและเรียนรู้ธรรมชาติแก่เยาวชน รวมทั้งผู้สนใจทั่วไป จึงได้เสนอและจัดวางโครงการเพื่อจัดเป็นแหล่งทัศนศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและป่าไม้ ปัจจุบันป่าชุมชนแห่งนี้ได้เป็นสถานที่ศึกษาดูงานจากอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงรายและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในภาคเหนือเกี่ยวกับการดำเนินงานป่าชุมชนนับว่าเป็นการสร้าง ความมั่นใจและภูมิใจแก่องค์กรเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่า การป้องกันรักษาป่าโดยองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและประชาชนมีจิตสำนึกร่วมในการดูแลรักษาป่าแล้ว ป่าแห่งนี้ก็จะยังคงเป็นป่าที่ยั่งยืนตลอดไป

การบริหารจัดการป่าชุมชนได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อให้คำแนะนำแก่ราษฎรในการปรับปรุงพัฒนา การอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยคณะกรรมการได้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบอย่างเคร่งครัด เพิ่มความสามารถเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่วางไว้ โดยคำนึงถึงความถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ประเพณีที่วางไว้

คณะกรรมการป่าชุมชนมีการพัฒนาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาป่าแบบดั้งเดิมให้คงสภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีการรักษาป่าชุมชนโดยมีการปักแนวป่าให้เป็นสัดส่วน ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ มีการอบรม แนะนำชาวบ้าน เยาวชนและนักเรียนให้มีจิตสำนึก มีความรักหวงแหนต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจัดเป็นโครงการต่อเนื่อง จัดให้มีข้อมูล มีประวัติความเป็นมาของป่าชุมชน มีป้ายต่าง ๆ จากอดีตที่ผ่านมาการจัดการหรือกฎระเบียบ

ของป่าชุมชนไม่ได้ผลเท่าที่ควร จนกระทั่ง พ.ศ. 2531 ได้มีการจัดวางกฎระเบียบ ข้อบังคับในการดูแลรักษาป่าชุมชนแห่งนี้ โดย (1) ห้ามแผ้วถางป่าและบุกรุกที่ดินในป่าชุมชนมาทำประโยชน์ส่วนตน หากฝ่าฝืนมีการปรับและสั่งตัวให้เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีตามกฎหมายและให้ย้ายออกจากหมู่บ้าน โดยเด็ดขาด (2) ห้ามขุดหรือตัดหน่อไม้ ไม่ว่าจะเป็ไม้ไฟ ไม้บง ไม้ซาง ฯลฯ หรือตัดไม้มาทำคอกเตีคขาด หากฝ่าฝืนมีการปรับและดำเนินคดี (3) ห้ามตัดหรือนำไม้ทุกชนิดในเขตป่าชุมชนของหมู่บ้านมาใช้ส่วนตัวโดยเด็ดขาดหากฝ่าฝืนต้องโทษทั้งปรับและดำเนินคดีตามกฎหมาย และ (4) ห้ามหาปลาในอ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำพุทุกแห่ง หากฝ่าฝืนก็จะมีการปรับตามประเภทของอุปกรณ์การหาปลา ซึ่งการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนทุกกรณีต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการทุกฝ่ายมีมติเป็นเอกฉันท์สำหรับกฎและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ สามารถเปลี่ยนแปลงได้หากเป็นมติของคณะกรรมการทุกฝ่ายและมติที่ประชุมใหญ่ของชุมชนบ้านแม่คาวหลวง มีมติเป็นเอกฉันท์และเห็นชอบเท่านั้น ตั้งแต่มีการจัดตั้งกฎระเบียบอีกทั้งมีอาสาสมัครป้องกันและปราบปรามผู้ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า โดยการนำของนายดวงคำ ต้าคำแก้วและคณะกรรมการ ซึ่งชาวบ้านได้ช่วยเงินบำรุงหลังคาเรือนละ 10 บาทต่อปีอาสาสมัครเหล่านี้ได้ดำเนินการป้องกันและปราบปรามอย่างจริงจัง จึงทำให้ผู้ลักลอบตัดไม้ทำลายป่าจึงลดน้อยลง ซึ่งเกิดจากความร่วมมือที่ดีของทุกฝ่ายที่ทำให้ป่าชุมชนได้รับการดูแลอย่างจริงจังขึ้น

4.4 ผลการสำรวจการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงโดยความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานราชการ

การเปลี่ยนแปลงมีเงื่อนไขที่เกิดขึ้นจากที่ราชการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและจัดการป่าชุมชน จึงเห็นได้ว่า บ้านแม่คาวหลวงมีการปรับตัวโดยมีการฝึกให้เกิดความต่อเนื่องจากความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณี ความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็ที่บ่อน้ำพุ ที่ขุนน้ำ ซึ่งชาวบ้านได้ผ่านการเรียนรู้และประสบกับตัวเองมา ซึ่งก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าแห่งนี้จากอดีตสู่ปัจจุบัน

สรุปได้ว่า การศึกษาครั้งนี้จึงต้องมีการสำรวจให้เห็นว่ากลุ่มชาวบ้านและหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ฝึกอบรม จากประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด ความเข้าใจ ในเรื่องการจัดการป่าชุมชนแห่งนี้ได้อย่างไร การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีส่วนที่เป็นเงื่อนไขเสริมกับความเชื่อวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เกิดการอนุรักษ์ที่เข้มแข็งมากขึ้นในปัจจุบันอย่างไร ดังผลปรากฏดังต่อไปนี้

4.4.1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านแม่คาวหลวง

ผลการศึกษา พบว่า บ้านแม่คาวหลวง หมู่ที่ 2 ตำบลสันกลาง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย จัดการป่าชุมชนด้วยการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ จากข้อมูลพื้นฐานของประชากรที่เป็น

คณะกรรมการประชุมชน ผู้นำในชุมชน ผู้อาวุโส และเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 250 คน
สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างบ้านแม่คาวหลวง

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	103	51.5
	หญิง	97	48.5
อายุ	15-20 ปี	18	9
	21-25 ปี	12	6
	26-30 ปี	8	4
	31-35 ปี	23	11.5
	36-40 ปี	29	14.5
	41-45 ปี	27	13.5
	46-50 ปี	49	24.5
	อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป	34	17
ศาสนา	พุทธ	178	89
	อิสลาม	3	1.5
	คริสต์	17	8.5
	อื่น ๆ	1	0.5
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	91	45.5
	มัธยมศึกษาตอนต้น	22	11
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	11	5.5
	ปริญญาตรี	4	2
	อนุปริญญา-ป.ว.ส.	2	1
	สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.5
	อื่น ๆ (ไม่ได้เรียน)	69	34.5
สมาชิกในครัวเรือน	1-3 คน	52	26
	4-6 คน	126	11
	7-10 คน	14	7

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
	มากกว่า 10 คน ขึ้นไป	8	4
ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน	1-5 ปี	13	6.5
	6-10 ปี	16	8
	11-15 ปี	33	16.5
	16-20 ปี	90	45
	มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	48	24
ลักษณะที่อยู่ในชุมชน	ถาวร (มากกว่า 6 เดือนขึ้นไป)	196	98
	ชั่วคราว (น้อยกว่า 6 เดือน)	4	2
ตำแหน่งในชุมชน	เป็น	32	16
	ไม่เป็น	167	83.5
	อื่น ๆ	1	0.5
อาชีพหลัก	รับจ้าง	24	12
	รับราชการ (รวมถึงกำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน)	3	1.5
	หาของป่า	0	0
	อื่น ๆ	11	5.5
อาชีพเสริม	ทำสวนผัก	62	31
	เลี้ยงสัตว์	18	9
	ทำสวนผลไม้	27	13.5
	หัตถกรรม	0	0
	ค้าขาย	34	17
	รับจ้าง	46	23
	หาของป่า	2	1
	อื่น ๆ	11	11
รายได้จากอาชีพหลัก	1,000-5,000 บาท	187	93.5
	6,000-10,000 บาท	10	10
	มากกว่า 10,000 ขึ้นไป	3	1.5

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
หนี้สิน	มี	132	66
	ไม่มี	68	35
สาเหตุการมีหนี้สิน	เพื่อใช้จ่ายประจำวัน	96	48
	ลงทุนประกอบอาชีพ	50	25
	เพื่อที่อยู่อาศัย	37	18.5
	เพื่อการศึกษาของบุตร	7	3.5
	อื่น ๆ	10	5
ที่ดินทำกิน พร้อมมีเอกสารสิทธิ์	สปก.	27	13.5
	นส. 3	3	1.5
	โฉนด	121	60.5
	นส. 3 ก	3	1.5
	สทก.	6	3
	อื่น ๆ	39	19.5

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คือ เป็นชายร้อยละ 51.5 เป็นหญิงเพียงร้อยละ 48.5 กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่างอายุ 46 – 50 ปี เป็นร้อยละ 24.5 รองลงมาอยู่ระหว่างอายุ 50 ปีขึ้นไป เป็นร้อยละ 17 ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เป็นร้อยละ 89 นับถือศาสนาอิสลาม เป็นร้อยละ 1.5 นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 8.5 และนับถือศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 0.5 ประชากรมีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากกว่าไม่ได้เรียน ร้อยละ 45.5 และ 34.5 ตามลำดับ

สมาชิกที่อยู่ในครัวเรือนมากที่สุดร้อยละ 26 มี 1-3 คน รองลงมามีสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน เป็นร้อยละ 11 ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่มากกว่า 6 เดือนขึ้นไป ร้อยละ 98 และอยู่ในชุมชนน้อยกว่า 6 เดือน เป็นร้อยละ 2 ซึ่งหมายความว่า ประชากรอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 16-20 ปี มีมากถึงร้อยละ 45 และมากกว่ากว่า 20 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 24 ซึ่งถือว่าประชากรอยู่ในชุมชนแห่งนี้ อย่างยาวนาน และประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้มีตำแหน่งในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 83.5 มีตำแหน่งในชุมชนร้อยละ 16 เท่านั้นเอง

อาชีพหลักของคนในชุมชนพบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม (ทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์) ร้อยละ 69.5 รองลงมามีอาชีพพนักงานบริษัท ห้างร้านเอกชน ร้อยละ 10 และเป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีประชากรมีอาชีพหลักในการหาของป่าเลย นอกจากนี้ประชากรยังมีอาชีพเสริมร้อยละ 31 เป็นอาชีพทำสวนผัก รองลงมาร้อยละ 23 มีอาชีพรับจ้าง โดยประชากรส่วนใหญ่มีรายได้จากอาชีพหลัก ตั้งแต่ 1,000 – 5,000 บาท มีร้อยละ 93.5 รายได้ตั้งแต่ 6,000 – 10,000 บาท มีร้อยละ 10 และรายได้มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 1.5

ประชากรในชุมชนบ้านแม่ลาวหลวงส่วนมากมีหนี้สินมาก คิดเป็นร้อยละ 66 สาเหตุเกิดจากการใช้จ่ายประจำวันถึงร้อยละ 48 รองลงมาเกิดจากการใช้ลงทุนประกอบอาชีพถึง ร้อยละ 25 ส่วนเรื่องที่ดินทำกินและมีเอกสารสิทธิ์นั้น ประชากรส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเองและมีเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนดร้อยละ 60.5 แสดงให้เห็นว่า สิทธิในการครอบครองที่ดินตามเอกสารสิทธิ์น่าจะได้น่าตั้งแต่ในอดีต เพราะกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในชุมชนมานานมากกว่า 20 ปี และไม่มีที่ดินทำกินถึงร้อยละ 19.5

ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง (หน่วยงานราชการ) บ้านแม่ลาวหลวง

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	35	70
	หญิง	15	30
อายุ	15 – 20 ปี	1	1
	21 – 25 ปี	12	24
	26 – 30 ปี	4	8
	31 – 35 ปี	9	18
	36 – 40 ปี	7	14
	41 – 45 ปี	6	12
	46 – 50 ปี	9	18
	อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป	2	4
ศาสนา	พุทธ	49	98
	อิสลาม	1	2
	คริสต์	0	0
	อื่น ๆ	0	0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 1-6	11	22
	มัธยมศึกษาตอนต้น	10	20
	มัธยมศึกษาตอนปลาย-ปวช.	19	38
	ปริญญาตรี	9	18
	อนุปริญญา-ปวส.	1	2
	สูงกว่าปริญญาตรี	0	0
	อื่น ๆ (ไม่ได้เรียน)	0	0
ตำแหน่งหน้าที่	เจ้าหน้าที่พนักงาน	11	22
	พนักงานประจำ	11	22
	พนักงานชั่วคราว	17	34
	อื่น ๆ	3	6
	ไม่ได้เลือก	8	16
ระยะเวลา	1-5 ปี	33	66
	6-10 ปี	8	8
	11-15 ปี	9	9
หน้าที่การงาน	เจ้าพนักงาน	7	14
	เจ้าหน้าที่ป่าไม้	19	38
	เจ้าหน้าที่ควบคุมไฟฟ้า	0	0
	ไม่ระบุอาชีพ	19	38
รายได้	1,000-5,000 บาท/เดือน	40	80
	6,000-10,000 บาท/เดือน	6	12
	มากกว่า 10,000 บาท/เดือน	4	8
คนในพื้นที่	เป็นคนในหมู่บ้าน	12	24
	เป็นคนต่างหมู่บ้าน	38	76
ที่ดินทำกิน มีเอกสารสิทธิ	สปก.	2	4
	นส. 3	2	4
	โฉนด	42	84

ตารางที่ 2 (ต่อ)

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
	สทก.	0	0
	อื่น ๆ	4	8

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานทางราชการนั้นส่วนมากเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ร้อยละ 70 และร้อยละ 30 ตามลำดับ เจ้าหน้าที่ที่ทำงานร่วมในการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงนั้นมีอายุระหว่าง 21 – 25 ปี ร้อยละ 24 รองลงมาคืออายุระหว่าง 31 – 35 ปี และ 46 – 50 ปี ร้อยละ 18 เท่ากัน เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่แล้วนับถือพุทธศาสนา ร้อยละ 98 และนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 2 เจ้าหน้าที่ส่วนมากมีความรู้ในระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงระดับ ปวช. ร้อยละ 38 ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ร้อยละ 22 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 20 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 18 และมีความรู้ในระดับอนุปริญญาและปวส. ร้อยละ 2 นอกจากนั้นยังมีตำแหน่งในหน้าที่เป็นพนักงานชั่วคราว ถึงร้อยละ 34 เจ้าหน้าที่พนักงานและพนักงานประจำ ร้อยละ 22 และทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ร้อยละ 38 ทำหน้าที่เจ้าพนักงาน ร้อยละ 14 และมีระยะเวลาทำงานอยู่ในช่วง 1 – 5 ปี จำนวน 33 คนคิดเป็นร้อยละ 66 รองลงมาอยู่ในช่วงระยะเวลา 11 – 15 ปี ร้อยละ 9 จำนวน 9 คน และอยู่ในช่วงระยะเวลา 6 – 10 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8

เจ้าหน้าที่ส่วนมากเป็นคนต่างพื้นที่หรือต่างหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 76 ส่วนคนในหมู่บ้านนั้น ร้อยละ 24 และเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินและมีเอกสารสิทธิอยู่ในหมู่บ้านแม่คาวหลวง ร้อยละ 84 มีเอกสารสิทธิเป็นโฉนด และมีรายได้ 1,000 – 5,000 บาท/เดือน ร้อยละ 80

4.4.2 ผลการสำรวจการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง

ตารางที่ 3 การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของชุมชนบ้านแม่คาวหลวงจำแนกตามความถี่การใช้ประโยชน์

กิจกรรม	ความถี่การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวง					
	จำนวน (%)					
	เคยบ่อย ๆ	ปานกลาง	เคยน้อย	ไม่เคย	รวม	ค่าเฉลี่ย
1. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านและสมาชิกในครอบครัว	22 (11.0)	91 (45.5)	56 (28.0)	31 (15.5)	200 (100)	2.52

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กิจกรรม	ความถี่การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวง					
	จำนวน (%)					
	เคยบ่อย ๆ	ปานกลาง	เคยน้อย	ไม่เคย	รวม	ค่าเฉลี่ย
ของท่านเคยเข้าป่าเพื่อหาของป่าหรือไม่						
2. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนของท่านได้ใช้ประโยชน์จากป่าไม้เพื่อใช้สอยในครัวเรือน	97 (48.5)	64 (32.0)	32 (16.0)	7 (3.5)	200 (100)	3.26
3. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนของท่านได้ใช้ประโยชน์จากป่าไม้เพื่อเป็นแหล่งอาหาร	90 (45.0)	79 (39.5)	25 (12.5)	6 (3.0)	200 (100)	3.27
4. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนของท่านได้ใช้ประโยชน์จากป่าไม้เพื่อใช้เป็นยารักษาโรค	30 (15.0)	56 (28.0)	53 (26.5)	61 (30.5)	200 (100)	2.28
5. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนของท่านได้ใช้ประโยชน์จากป่าไม้เพื่อใช้เลี้ยงสัตว์	18 (14.0)	48 (24.0)	66 (33.0)	58 (29.0)	200 (100)	2.23

ผลการศึกษาพบว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าป่าเพื่อหาของป่ามาใช้ในครัวเรือนร้อยละ 48.5 (อาทิตย์ละ 1 ครั้ง) และนำมาเป็นอาหารร้อยละ 45 นำมาเป็นยารักษาโรคใน (ระดับปานกลาง) ร้อยละ 28 และเคยใช้เป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์บ้าง (2-3 เดือนต่อหนึ่งครั้ง) ร้อยละ 33 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยรวมพบว่า การใช้ประโยชน์ป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อเป็นแหล่งอาหารมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.27) รองลงมาคือใช้สอยทั่วไปในครัวเรือนและใช้เพื่อเลี้ยงสัตว์น้อยที่สุด (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 4 การสำรวจการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจำแนกตามความถี่การใช้ประโยชน์

กิจกรรม	ความถี่การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ					
	จำนวน (%)				จำนวน (%)	ค่าเฉลี่ย
เคยบ่อย ๆ	ปานกลาง	เคยน้อย	ไม่เคย			
1. ในรอบปีที่ผ่านมาท่าน สำรวจการใช้ประโยชน์จาก ป่าชุมชนของชาวบ้านหรือ ไม่	15 (30.0)	15 (30.0)	8 (16.0)	12 (24.0)	50 (100)	2.66
2. ในชีวิตประจำวันท่าน ได้พบเห็นการใช้ประโยชน์ จากป่าไม้ของชาวบ้านโดย การใช้สอยในครัวเรือน	22 (44.0)	25 (50.0)	1 (2.0)	2 (4.0)	50 (100)	3.34
3. ในชีวิตประจำวันท่าน ได้พบเห็นการใช้ประโยชน์ จากป่าไม้ของชาวบ้านโดย การใช้เป็นแหล่งอาหาร	22 (44.0)	25 (50.0)	1 (2.0)	2 (4.0)	50 (100)	3.34
4. ในชีวิตประจำวันท่าน ได้พบเห็นการใช้ประโยชน์ จากป่าไม้ของชาวบ้านโดย การใช้เป็นยารักษาโรค	6 (12.0)	10 (20.0)	32 (64.0)	2 (4.0)	50 (100)	2.40
5. ในชีวิตประจำวันท่าน ได้พบเห็นการใช้ประโยชน์ จากป่าไม้ของชาวบ้านโดย การใช้เลี้ยงสัตว์	4 (8.0)	9 (18.0)	24 (48.0)	13 (26.0)	50 (100)	2.08

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ได้ทำการสำรวจการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของชาวบ้านพบว่าชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงเข้าป่าเพื่อหาของป่ามาใช้สอยในครัวเรือนและใช้เป็น

แหล่งอาหารร้อยละ 44 และพบว่านำมาเป็นยารักษาโรคเป็นบางครั้ง (2-3 เดือนต่อ 1 ครั้ง) คิดเป็นร้อยละ 64 และใช้เลี้ยงสัตว์เป็นบางครั้งร้อยละ 48

จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่สำรวจพบว่าชาวบ้านจะเข้าป่าเพื่อหาของป่ามาใช้สอยในครัวเรือน โดยนำมาเป็นอาหารมีค่าเฉลี่ย 3.34 ซึ่งถือว่าชาวบ้านได้ใช้ป่าในการดำรงชีวิตในระดับมาก ใช้เป็นยารักษาโรค (ค่าเฉลี่ย 2.40) และใช้เลี้ยงสัตว์ (ค่าเฉลี่ย 2.08) ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลสำรวจการใช้ประโยชน์จากชุมชนของชาวบ้าน

ตารางที่ 5 การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของชุมชนบ้านแม่ลาวหลวงจำแนกตามการได้มาและการใช้ประโยชน์

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การนำผลผลิตจากป่าไม้มาใช้ประโยชน์อย่างไร	- ซื่อ	85	42.5
	- หาเอง	77	38.5
	- ไม่เคยใช้ประโยชน์	26	13.0
	- ขอบจากเพื่อนบ้าน	7	3.5
	- อื่น ๆ	5	2.5
		(200)	(100)
ผลผลิตจากป่าไม้ เช่น ของป่า ฟืน หน่อไม้ เห็ด เป็นต้น ส่วนใหญ่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์อย่างไร	- ใช้เองในครัวเรือนอย่างเดียว	123	61.5
	- ใช้เองในครัวเรือน เหลือจึงจำหน่าย	30	15.0
	- จำหน่ายเป็นรายได้หลักของครัวเรือน	42	21.0
	- ไม่เคยใช้ประโยชน์จากป่าไม้	5	2.5
	(200)	(100)	
การเข้าป่าเพื่อหาของป่า หรือเก็บไม้ต้องขออนุญาตหรือไม่	- ต้องขออนุญาต	131	65.5
	- ไม่ต้องขออนุญาต	69	34.5
	(200)	(100)	
การเข้าไปหาประโยชน์จากป่า มีกฎระเบียบของชุมชนเข้มงวดมากน้อยเพียงใด	- มาก	92	46.0
	- ปานกลาง	93	46.5
	- น้อย	15	7.5
		(200)	(100)

จากตารางที่ 5 พบว่า ชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงใช้ประโยชน์จากป่าโดยการนำผลผลิตมาใช้ โดยวิธีการซื้อ ร้อยละ 42.5 และเข้าไปหาผลผลิตจากป่าเองร้อยละ 38.5 ซึ่งผลผลิตที่ชาวบ้านนำมาได้แก่ ของป่า ฟืน หน่อไม้ เห็ด เป็นต้น มาใช้ประโยชน์ในครัวเรือนร้อยละ 61.5 นำมาจำหน่ายเป็นรายได้หลักของครัวเรือนร้อยละ 21 และนำมาใช้ในครัวเรือนเหลือจึงจำหน่ายร้อยละ 15 ในการเข้าป่าเพื่อหาของป่าหรือเก็บไม้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ของชาวบ้านนั้นจะต้องขออนุญาตก่อนเข้าไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 65.5 ไม่ขออนุญาตร้อยละ 34.5 โดยใช้กฎระเบียบของชุมชนในการควบคุมการใช้ประโยชน์ ซึ่งทำให้มองเห็นว่ากฎระเบียบของชุมชนนั้นมีความเข้มงวดในระดับปานกลางร้อยละ 46.5 และกฎระเบียบมีระดับความเข้มงวดมากร้อยละ 46

ตารางที่ 6 การสำรวจการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของเจ้าหน้าที่ของรัฐอำเภอตามการใช้ประโยชน์

อำเภอ	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
จากการสำรวจผลผลิตจากป่าไม้ เช่น ของป่า ฟืน หน่อไม้ เห็ด เป็นต้น ส่วนใหญ่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์อย่างไร	- ใช้เองในครัวเรือนอย่างเดียว	26	52.0
	- ใช้เองในครัวเรือนเหลือจึงจำหน่าย	20	40.0
	- จำหน่ายเป็นรายได้หลักของครัวเรือน	1	2.0
	- ไม่เคยใช้ประโยชน์จากป่าไม้	3	6.0
	(50)	(100)	
เมื่อชาวบ้านต้องการเข้าป่าเพื่อหาของป่า หรือเก็บไม้ต้องขออนุญาตเจ้าหน้าที่หรือพนักงานหรือไม่	- ต้องขออนุญาต	44	88.0
	- ไม่ต้องขออนุญาต	6	12.0
	(50)	(100)	
การเข้าไปหาประโยชน์จากป่า มีกฎระเบียบของชุมชนและของรัฐใช้ในการควบคุมเข้มงวดมากน้อยเพียงใด	- มาก	2	4.0
	- ปานกลาง	26	52.0
	- น้อย	22	44.0
	(50)	(100)	

จากการสำรวจพบว่า เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ในการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงพบว่า ชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงมีการนำผลผลิตจากป่า เช่น ของป่า ฟืน หน่อไม้ เห็ด ฯลฯ มาใช้ในครัวเรือนอย่างเดียวร้อยละ 52 และใช้ในครัวเรือนเหลือจึงจำหน่าย ร้อยละ 40 นอกจากนั้นชาวบ้านเมื่อต้องการเข้าป่าเพื่อหาของป่าหรือเก็บไม้จะต้องขออนุญาตทางเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 88 โดยคณะกรรมการหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่รัฐมีกฎระเบียบของชุมชนและของรัฐใช้ในการควบคุม

อย่างเข้มงวดในการใช้ประโยชน์จากป่าในระดับปานกลาง ร้อยละ 52 และร้อยละ 44 เห็นว่าถูกระเบียบในการควบคุมการใช้ประโยชน์จากป่ายังมีความเข้มงวดน้อยในการใช้ควบคุมการใช้ประโยชน์จากป่า (ตารางที่ 6)

4.4.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน

ชุมชนบ้านแม่คาวหลวงและหน่วยงานราชการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนทางด้านการใช้ประโยชน์จากป่า การป้องกันรักษาป่าไม้ การบำรุงรักษา จากผลการสำรวจจะเห็นได้ว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนของชุมชนและหน่วยงานราชการมีมากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 7 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนโดยชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวง

กิจกรรม	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน					
	จำนวน (%)					จำนวน (%)
รู้และเข้าใจดี	รู้ส่วนมาก	รู้บ้างแต่ไม่มากนัก	ไม่มีความรู้เลย			
1. มีความรู้ความเข้าใจวิธีการใช้ประโยชน์จากไม้ในป่า โดยไม่ทำลายป่าไม้	27 (13.5)	51 (25.5)	107 (53.5)	15 (7.5)	200 (100)	2.45
2. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันรักษาป่าไม้	26 (13.0)	58 (29.0)	99 (49.5)	17 (8.5)	200 (100)	2.46
3. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบำรุงรักษาป่าไม้	26 (13.0)	58 (29.0)	99 (49.5)	17 (8.5)	200 (100)	2.46
4. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน	24 (12.0)	59 (29.5)	98 (49.0)	19 (9.5)	200 (100)	2.44
4. โดยภาพรวมแล้วชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนเพียงใด	13 (6.5)	63 (31.5)	96 (48.0)	28 (14.0)	200 (100)	2.03

จากตารางที่ 7 พบว่า ชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงมีความรู้ความเข้าใจวิธีการใช้ประโยชน์จากไม้ในป่าโดยไม่ทำลายป่าไม้ ร้อยละ 53.5 มีความรู้บ้างแต่ไม่มากนัก รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและบำรุงรักษาป่าไม้ร้อยละ 49.5 มีความรู้บ้างแต่ไม่มากนัก รู้และเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโดยรู้บ้างแต่ไม่มากนักร้อยละ 49

จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวมแล้วชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในระดับปานกลาง ซึ่งมองจากการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและบำรุงรักษาป่าไม้เฉลี่ยเท่ากับ 2.4 ซึ่งถือว่าจัดอยู่ระดับปานกลาง

ตารางที่ 8 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงโดยเจ้าหน้าที่

กิจกรรม	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน					
	จำนวน (%)				จำนวน (%)	ค่าเฉลี่ย
รู้และเข้าใจดี	รู้ส่วนมาก	รู้บ้างแต่ไม่มากนัก	ไม่มีความรู้เลย			
1. เจ้าหน้าที่ได้ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวิธีการใช้ประโยชน์จากไม้ในป่า โดยไม่ทำลายป่าไม้	12 (24.0)	35 (70.0)	2 (4.0)	1 (2.0)	50 (100)	3.16
2. เจ้าหน้าที่เห็นว่าชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันรักษาป่าไม้	4 (8.0)	3 (6.0)	43 (86.0)	0 (0.0)	50 (100)	2.22
3. เจ้าหน้าที่เห็นว่าชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบำรุงรักษาป่าไม้	6 (12.0)	2 (4.0)	41 (82.0)	1 (2.0)	50 (100)	2.26
4. เจ้าหน้าที่เห็นว่าชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน	4 (8.0)	8 (16.0)	38 (76.0)	0 (0.0)	50 (100)	2.32

ตารางที่ 8 (ต่อ)

กิจกรรม	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน					
	จำนวน (%)					
	รู้และเข้าใจดี	รู้ส่วนมาก	รู้บ้างแต่ไม่มากนัก	ไม่มีความรู้เลย	จำนวน (%)	ค่าเฉลี่ย
5. โดยภาพรวมแล้วเจ้าหน้าที่เห็นว่าชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนเพียงใด	2 (4.0)	20 (40.0)	28 (56.0)	0 (0.0)	50 (100)	2.48

เจ้าหน้าที่ป่าไม้สำรวจพบว่าชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการป่าชุมชนแบบรู้บ้างแต่ไม่มากนักในการป้องกันรักษาป่าไม้ร้อยละ 86 มีความรู้บ้างแต่ไม่มากนักในการบำรุงรักษาป่าไม้ร้อยละ 82 และมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนร้อยละ 76 มีความรู้บ้างแต่ไม่มากนัก

จากตารางที่ 8 จะเห็นได้ว่า จากการตอบแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่ได้สอดคล้องกับการตอบแบบสอบถามของชาวบ้าน (ตารางที่ 7) เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดการป่าชุมชน โดยพบว่าชาวบ้านมีความรู้และเข้าใจในการจัดการป่าชุมชนระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับของเจ้าหน้าที่ที่พบว่าโดยภาพรวมของชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการป่าชุมชนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.48) ซึ่งผลนั้นมาจากเจ้าหน้าที่ได้ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวิธีการใช้ประโยชน์จากไม้ในป่า โดยไม่ทำลายป่าไม้

4.4.4 แหล่งความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง

ชุมชนบ้านแม่คาวหลวงและหน่วยงานราชการได้รับความรู้ความเข้าใจในการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ การอบรม เอกสาร แผ่นพับ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นน้อยน้อยเพียงใด และได้จัดกิจกรรมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการอย่างไร ผลปรากฏดังนี้

ตารางที่ 9 แหล่งความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง ของชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวง

กิจกรรม	แหล่งความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง					จำนวน (%)	ค่าเฉลี่ย
	จำนวน (%)						
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
ชาวบ้านได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนจากที่ใด							
1. การอบรม	98 (49.0)	45 (22.5)	40 (20.0)	17 (8.5)	200 (100)	3.12	
2. ประกาศ/เอกสารราชการ	42 (21.0)	59 (29.5)	56 (28.0)	43 (8.5)	200 (100)	2.50	
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐ	42 (21.0)	59 (29.5)	56 (28.0)	43 (8.5)	200 (100)	2.50	
4. แผ่นพับ	19 (9.5)	55 (27.5)	51 (25.5)	75 (37.5)	200 (100)	2.09	
5. โทรทัศน์	41 (20.5)	56 (28.0)	59 (29.5)	44 (22.0)	200 (100)	2.47	
6. วิทยุ	27 (13.5)	47 (23.5)	66 (33.0)	60 (30.0)	200 (100)	2.20	
7. หนังสือพิมพ์	27 (13.5)	49 (24.5)	40 (20.0)	84 (42.0)	200 (100)	2.09	

จากตารางที่ 9 ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนจากการอบรมมากที่สุด 49 จากประกาศ/เอกสารราชการและเจ้าหน้าที่ปานกลางร้อยละ 29.5 ไม่เคยได้จากแผ่นพับร้อยละ 37.5 ได้รับจากโทรทัศน์น้อยร้อยละ 29.5 ได้รับจากวิทยุร้อยละ 33 และไม่เคยได้จากหนังสือพิมพ์ร้อยละ 42 จะเห็นได้ว่าชาวบ้านนั้นได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนจากการอบรมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.12) ได้รับจากประกาศ/เอกสารและเจ้าหน้าที่รัฐในระดับปานกลาง (เฉลี่ย 2.50) ได้รับจากโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 10 แหล่งความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงของเจ้าหน้าที่

กิจกรรม	แหล่งความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง					จำนวน (%)	ค่าเฉลี่ย
	จำนวน (%)						
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
เจ้าหน้าที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนเพิ่มเติมจากที่ใด							
1. การอบรม	17 (34.0)	24 (48.0)	2 (4.0)	7 (14.0)	50 (100)	3.02	
2. ประกาศ/เอกสารราชการ	12 (24.0)	26 (52.0)	6 (12.0)	6 (12.0)	50 (100)	2.88	
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐ	3 (6.0)	13 (26.0)	28 (56.0)	6 (12.0)	50 (100)	2.26	
4. แผ่นพับ	1 (2.0)	4 (8.0)	9 (18.0)	36 (72.0)	50 (100)	1.40	
5. โทรทัศน์	4 (8.0)	8 (16.0)	26 (52.0)	12 (24.0)	50 (100)	2.08	
6. วิทยุ	3 (6.0)	5 (10.0)	28 (56.0)	14 (28.0)	50 (100)	1.94	
7. หนังสือพิมพ์	3 (6.0)	3 (6.0)	9 (18.0)	35 (70.0)	50 (100)	1.48	

ผลการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนเพิ่มเติมจากการอบรม ปานกลางร้อยละ 48 ประกาศ / เอกสารราชการปานกลางร้อยละ 52 เจ้าหน้าที่ของรัฐและวิทยุร้อยละ 56 ไม่เคยได้จากแผ่นพับร้อยละ 72 จากโทรทัศน์น้อยร้อยละ 52 และไม่เคยได้จากหนังสือพิมพ์ร้อยละ 70 สรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนเพิ่มเติมจากการอบรม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.02) ได้รับจากประกาศ / เอกสารราชการ และโทรทัศน์ในระดับปานกลาง และได้จากแผ่นพับ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ในระดับน้อย ดังรายละเอียดในตารางที่ 10

ตารางที่ 11 กิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่ดาวหลวงโดยชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ

ชาวบ้าน	ชุมชนได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนจาก หน่วยงานราชการ		
	เคย	ไม่เคย	จำนวน (%)
ท่านเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกับกลุ่ม ต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อตัดสินใจดำเนินกิจกรรม การจัดการป่าชุมชนหรือไม่	93 (46.5)	107 (53.5)	200 (100)
ในรอบปีที่ผ่านมา ได้เข้าร่วมอบรมเกี่ยว กับการจัดการป่าชุมชนที่จัดโดยหน่วยงาน ราชการและชุมชนหรือไม่			
- การอบรมของสำนักงานพัฒนาชุมชน	123(61.5)	77(38.5)	200(100)
- การปลูกป่า	142(71.0)	58(29.0)	200(100)
- อาสาสมัครดับไฟป่า	77(38.5)	123(61.5)	200(100)
- อื่น ๆ	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)
ท่านเข้าร่วมการประเมินผล / สรุปผล การ ดำเนินกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนหรือไม่	137 (68.5)	63 (31.5)	200 (100)
เจ้าหน้าที่	หน่วยงานราชการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการป่า ชุมชนให้กับชุมชน		
	เคย	ไม่เคย	จำนวน (%)
- การอบรมของสำนักงานพัฒนาชุมชน	38(76.0)	12(24.0)	50(100)
- การปลูกป่า	43(86.0)	7(14.0)	50(100)
- อาสาสมัครดับไฟป่า	20(40.0)	30(60.0)	50(100)
- อื่น ๆ	2(4.0)	48(96.0)	50(100)

ผลการศึกษาในตารางที่ 11 พบว่า ชาวบ้านบ้านแม่ดาวหลวงเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อตัดสินใจดำเนินกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนเคย ร้อยละ 46.5 ไม่เคยร้อยละ 53.5

ในรอบปีที่ผ่านมา ชาวบ้านได้เข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนที่จัดโดยหน่วยงานราชการและชุมชน โดยจัดอบรมของสำนักงานพัฒนาชุมชนเคยร้อยละ 61.5 ไม่เคยร้อยละ 35.5 อบรมการปลูกป่าเคยร้อยละ 71 ไม่เคยร้อยละ 29 อบรมอาสาสมัครดับไฟป่าเคยร้อยละ 38.5 และไม่เคยร้อยละ 61.5 นอกจากนั้นชาวบ้านยังเข้าร่วมการประเมินผล / สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนเคยร้อยละ 68.5 และไม่เคยร้อยละ 31.5 นอกจากนั้นยังพบว่า หน่วยงานราชการได้จัดอบรมเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนให้กับชุมชนโดยเคยจัดการอบรมของสำนักงานพัฒนาชุมชนร้อยละ 76 เคยการปลูกป่าร้อยละ 86 และไม่เคยอบรมเรื่องอาสาสมัครดับไฟป่าให้กับชุมชนร้อยละ 60 และอื่น ๆ ร้อยละ 96 หมายถึง ไม่เคยจัดการทัศนศึกษาดูการจัดการป่าชุมชนจากสถานที่อื่น ๆ เลย

4.4.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์และการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง

สถานการณ์ปัจจุบันชุมชนบ้านคาวหลวงและหน่วยงานราชการมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับป่าไม้ในปัจจุบันของหมู่บ้าน การจัดการป่าชุมชนเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ขึ้น ความรับผิดชอบต่อการจัดการป่าชุมชนเป็นหน้าที่ของใคร และทำเพื่ออะไร ซึ่งผลปรากฏดังนี้

ตารางที่ 12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงของชาวบ้าน

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ชาวบ้านคิดว่าป่าชุมชนควรได้รับการจัดการและควบคุมดูแลจากใคร	- ธรรมชาติ	51	25.5
	- สมาชิกในชุมชน	35	17.5
	- เจ้าหน้าที่ป่าไม้	39	19.5
	- สมาชิกในชุมชนและเจ้าหน้าที่ร่วมมือกัน	74	37.0
	- อื่น ๆ	1	0.5
		(200)	(100)
เจ้าหน้าที่ป่าไม้หรือองค์กรอื่นมาให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนหรือไม่	- มี	25	12.5
	- ไม่มี	175	87.5
		(200)	(100)
ชาวบ้านเห็นว่าการที่ป่าไม้ของชุมชนมีสภาพป่าเสื่อมโทรมมีสาเหตุมาจากอะไร	- การเพิ่มขึ้นของประชาชนในหมู่บ้าน	111	55.5
	- การไม่เชื่อฟังและไม่ปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมของคนรุ่นใหม่	44	22.0

ตารางที่ 12 (ต่อ)

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
	- การเข้ามาจัดตั้งหน่วยราชการหรือบุคคล ภายนอกชุมชน	5	2.5
	- การแผ้วถางเพื่อทำกินในการเกษตรของ คนในหมู่บ้าน	24	12.0
	- การแผ้วถางเพื่อทำที่ทำกินในการเกษตร ของคนนอกหมู่บ้าน	10	5.0
	- การลักลอบตัด ไม้ของชาวบ้านหรือกลุ่ม บุคคลที่มีอิทธิพลอื่น ๆ	4	2.0
	- ระบบถนนหนทางที่สะดวกขึ้นทำให้มีการ ขนส่งผลิตผลจากป่าเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และเร่งให้เกิดการทำลายป่ามากยิ่งขึ้น	0	0
	- ข้อมูลข่าวสารจากการเผยแพร่จากสื่อต่าง ๆ ต่อสมาชิกของชุมชน	0	0
	- ไฟป่า	2	1.0
	- อื่น ๆ	0	0
		(200)	(100)
ชาวบ้านมีความรู้สึกต่อสถาน การณ์ป่าไม้ในชุมชนปัจจุบันอย่างไร	- เป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องร่วมมือร่วมใจกัน ช่วยกันดูแล - แก้ไข	126	63.0
	- ไม่ใช่เรื่องจำเป็นเร่งด่วนในขณะนี้	48	24.0
	- ไม่มีความรู้สึกใด ๆ เพราะไม่มีส่วนเกี่ยว ข้อง	23	11.5
	- อื่น ๆ	3	1.5
		(200)	(100)
ชาวบ้านเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ควรป้องกันรักษาป่าอย่างไร	- ให้ราษฎรรอบ ๆ บริเวณป่าเป็นผู้ดูแล	68	34.0
	- ให้สภาตำบลเป็นผู้ดูแลป่า	46	23.0
	- จัดทำแนวเขตให้ชัดเจนเพื่อป้องกันการบุกรุก	49	24.5

ตารางที่ 12 (ต่อ)

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
	รุก - จัดทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันไฟป่า - จัดหน่วยป้องกันรักษาป่าให้มากขึ้น - จัดอบรมราษฎรให้เห็นถึงประโยชน์ของป่าไม้ - จัดกลุ่มอาสาสมัครป้องกันรักษาป่า - อื่น ๆ	19 7 8 3 3 (200)	9.5 3.5 4.0 1.5 1.5 (100)
ชาวบ้านมีวิธีการจัดการพื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรมแล้วให้อยู่ในรูปแบบใด	- การปลูกทดแทน โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์ตอบแทน - การยกเลิกสภาพป่าแล้วจัดให้เป็นที่ทำกินของประชาชน - ปล่อยให้เป็นไปตามสภาพ - อื่น ๆ	122 50 24 4 (200)	61.0 25.0 12.0 2.0 (100)
เจ้าหน้าที่หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับวิธีการให้ชุมชนฟื้นฟูสภาพป่าโดยวิธีใด	- จัดกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญต่าง ๆ - การบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง - วิธีการติดตามสภาพป่าและทรัพยากรป่า - การช่วยเหลือต้นไม้ให้สืบพันธุ์ตามธรรมชาติ - อื่น ๆ	99 63 24 11 0 (200)	49.5 31.5 12.0 5.5 0 (100)
การปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าชุมชนเป็นหน้าที่ของใคร	- ธรรมชาติ - สมาชิกในชุมชน - เจ้าหน้าที่ป่าไม้ - อื่น ๆ	38 110 47 5.0 (200)	19.0 55.0 23.5 2.5 (100)

ตารางที่ 12 (ต่อ)

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ชุมชนมีการจัดการป่าชุมชนไว้เพื่ออะไร	- การอนุรักษ์ธรรมชาติ	177	58.0
	- เป็นแหล่งอาหารและธรรมชาติของหมู่บ้าน	57	28.5
	- เป็นการปลูกป่าให้เพิ่มขึ้น	18	9.0
	- ให้เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่านานาชนิด	7	3.5
	- อื่น ๆ	1	0.5
		(200)	(100)
ชาวบ้านอยากมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนมากขึ้นในด้านใด	- การอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชน	111	55.5
	- การจัดการป่าไม้	22	11.0
	- การใช้กฎหมาย	12	6.0
	- การป้องกันไฟป่า	27	13.5
	- การใช้ประโยชน์จากป่า	11	5.5
	- การดูแลรักษาป่าไม้	14	7.0
	- อื่น ๆ	3	1.5
	(200)	(100)	
การทำลายป่าไม้ในบริเวณชุมชนของท่านเกิดจากคนกลุ่มใดมากที่สุด	- ชาวบ้านในชุมชน	50	25.0
	- ชาวบ้านนอกชุมชน	67	33.5
	- นายทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน	73	36.5
	- อื่น ๆ	10	5.0
	(200)	(100)	

ตารางที่ 12 .ผลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า สาเหตุของการเสื่อมโทรมของป่าไม้บ้านแม่คาวหลวงเกิดจากสาเหตุที่ประชากรในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ร้อยละ 55.5 การไม่เชื่อฟังและไม่ปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิม ร้อยละ 22 การแผ้วถางเพื่อทำกินในการเกษตรของคนในหมู่บ้านร้อยละ 12 การแผ้วถางเพื่อการทำกินในการเกษตรของคนนอกหมู่บ้านร้อยละ 5 การลักลอบตัดไม้ของชาวบ้านหรือกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลอื่น ๆ ร้อยละ 2 และเกิดจากไฟป่าร้อยละ 2 จะเห็นได้ว่าชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน โดยมีความคิดเห็นว่าการจัดการป่าชุมชนและการควบ

คุณดูแลจะต้องเป็นหน้าที่ของสมาชิกในชุมชนและเจ้าหน้าที่ร่วมมือกันร้อยละ 37 ปล่อยให้ไปตามธรรมชาติร้อยละ 25.5 เป็นหน้าที่ของป่าไม้ร้อยละ 19.5 ซึ่งการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงนั้นไม่ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าจากเจ้าหน้าที่หรือองค์กรอื่น ๆ ร้อยละ 87.5

จากการสัมภาษณ์นายดวงคำ คำคำแก้ว (2546) ผู้ใหญ่บ้าน พบว่าการจัดการป่าชุมชนนั้นเป็นความคิดของชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงที่มองเห็นถึงความเสื่อมโทรมของป่าและเกิดความหวงแหนป่าขึ้นมาเพราะว่าป่าเป็นแหล่งอาหารให้กับชาวบ้าน นอกจากนั้นการจัดการป่าครั้งแรกนั้นไม่ได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่หรือองค์กรใด ๆ เลย ชาวบ้านจะร่วมกันช่วยดูแลแบบดั้งเดิมและเริ่มประสานขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยเหลือในการจัดการ

นอกจากนั้นผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงมีความรู้สึกต่อสถานการณ์ป่าไม้ในชุมชนปัจจุบันว่าเป็นเรื่องที่ต้องร่วมมือร่วมใจกันช่วยกันดูแล แก้ไข ร้อยละ 63 ซึ่งชาวบ้านมองเห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่จะทำหน้าที่ป้องกันรักษาป่าซึ่งถือเป็นอยู่อาศัยของหมู่บ้าน โดยให้ราษฎรรอบ ๆ บริเวณป่าเป็นผู้ดูแลร้อยละ 34 ก็หมายถึงชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงนั่นเอง และให้จัดทำแนวเขตให้ชัดเจนเพื่อป้องกันการบุกรุกร้อยละ 24.5 โดยที่ชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงนั้นมีวิธีการจัดการพื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรมแล้วให้อยู่ในรูปแบบการปลูกทดแทน โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์ตอบแทน ร้อยละ 61 ซึ่งมองเห็นได้ว่าชาวบ้านมองเห็นถึงความยั่งยืนของการดำรงชีพ มองเห็นความสำคัญของป่าไม้โดยพยายามให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาให้ป่าไม้มีความเป็นธรรมชาติมากที่สุด

ชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงมีความคิดเห็นว่าเจ้าหน้าที่หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับวิธีการให้ชุมชนฟื้นฟูสภาพป่าโดยจัดกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญต่าง ๆ ร้อยละ 49.5 การบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 31.5

พ่อหนานสมบุญ หน่อแก้ว (2546) ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้านได้บอกว่า การที่เจ้าหน้าที่หรือองค์กรเกี่ยวข้องกับวิธีการให้ชุมชนฟื้นฟูสภาพป่านั้นโดยสนับสนุนกล้าไม้และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ชาวบ้านได้ร่วมกันก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีกันและคอยให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการฟื้นฟูป่าให้กับชุมชนด้วย

ชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงมีความเข้าใจว่าการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าชุมชนนั้นเป็นหน้าที่ของสมาชิกในชุมชนร้อยละ 55 และเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ร้อยละ 23.5 ปล่อยให้ไปตามธรรมชาติ ร้อยละ 19 นอกจากนั้นยังเห็นได้ว่าชุมชนมีการจัดการป่าชุมชนไว้เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติถึงร้อยละ 58 ใช้เป็นแหล่งอาหารและธรรมชาติของหมู่บ้านร้อยละ 28.5 เป็นการปลูกป่าเพื่อให้ป่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 9 และให้เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่านานาชนิดร้อยละ 3.5 ซึ่งปัจจุบันนี้ป่าแห่งนี้ได้มีไม้ทั้งเล็กทั้ง

ใหญ่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้ธรรมชาติของความเป็นป่ากลับคืนมาสู่ชุมชนบ้านแม่คาวหลวงและคืนธรรมชาติให้กับสัตว์นานาชนิดได้อาศัย

นอกจากนั้นยังพบว่าชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชนร้อยละ 55.5 การป้องกันไฟป่าร้อยละ 13.5

ตารางที่ 13 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง (เจ้าหน้าที่)

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าหน้าที่เห็นว่าป่าชุมชนควรได้รับการจัดการและควบคุมดูแลจากใคร	- ธรรมชาติ	1	2.0
	- สมาชิกในชุมชน	4	8.0
	- เจ้าหน้าที่ป่าไม้	3	6.0
	- สมาชิกในชุมชนและเจ้าหน้าที่ร่วมมือกัน	42	84.0
	- อื่น ๆ	0	0.0
		(50)	(100)
เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้รับความช่วยเหลือหรือความร่วมมือจากองค์กรอื่นมาให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนหรือไม่	- มี	21	42.0
	- ไม่มี	29	58.0
		(50)	(100)
เจ้าหน้าที่เห็นว่าการที่ป่าไม้ของชุมชนมีสภาพป่าเสื่อมโทรมมีสาเหตุมาจากอะไร	- การเพิ่มขึ้นของประชาชนในหมู่บ้าน	18	36.0
	- การไม่เชื่อฟังและไม่ปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมของคนรุ่นใหม่	12	24.0
	- การเข้ามาจัดตั้งหน่วยราชการหรือบุคคลภายนอกชุมชน	3	6.0
	- การแผ้วถางเพื่อทำกินในการเกษตรของคนในหมู่บ้าน	7	14.0
	- การแผ้วถางเพื่อทำที่ทำกินในการเกษตรของคนนอกหมู่บ้าน	9	18.0

ตารางที่ 13 (ต่อ)

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
	<ul style="list-style-type: none"> - การลักลอบตัดไม้ของชาวบ้านหรือกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลอื่น ๆ - ระบบถนนหนทางที่สะดวกขึ้นทำให้มีการขนส่งผลิตผลจากป่าเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและเร่งให้เกิดการทำลายป่ามากยิ่งขึ้น - ข้อมูลข่าวสารจากการเผยแพร่จากสื่อต่าง ๆ ต่อสมาชิกของชุมชน - ไฟป่า - อื่น ๆ 	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">(50)</p>	<p style="text-align: center;">2.0</p> <p style="text-align: center;">0.0</p> <p style="text-align: center;">0.0</p> <p style="text-align: center;">0.0</p> <p style="text-align: center;">0.0</p> <p style="text-align: center;">(100)</p>
ท่านมีความรู้สึกต่อสถานการณ์ป่าไม้ในชุมชนปัจจุบันอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องร่วมมือร่วมใจกันช่วยกันดูแล - แก้ไข - ไม่ใช่เรื่องจำเป็นเร่งด่วนในขณะนี้ - ไม่มีความรู้สึกใด ๆ เพราะไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง - อื่น ๆ 	<p style="text-align: center;">45</p> <p style="text-align: center;">5</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">(50)</p>	<p style="text-align: center;">90.0</p> <p style="text-align: center;">10.0</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">(100)</p>
ในฐานะท่านเป็นเจ้าของพื้นที่ ท่านเห็นว่าควรป้องกันรักษาป่าอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ราษฎรรอบ ๆ บริเวณป่าเป็นผู้ดูแล - ให้สภาค่าบาลเป็นผู้ดูแลป่า - จัดทำแนวเขตให้ชัดเจนเพื่อป้องกันการบุกรุก - จัดทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันไฟป่า - จัดหน่วยป้องกันรักษาป่าให้มากขึ้น - จัดอบรมราษฎรให้เห็นถึงประโยชน์ของป่าไม้ - จัดกลุ่มอาสาสมัครป้องกันรักษาป่า - อื่น ๆ 	<p style="text-align: center;">13</p> <p style="text-align: center;">6</p> <p style="text-align: center;">29</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">(50)</p>	<p style="text-align: center;">26.0</p> <p style="text-align: center;">12.0</p> <p style="text-align: center;">58.0</p> <p style="text-align: center;">0.0</p> <p style="text-align: center;">2.0</p> <p style="text-align: center;">2.0</p> <p style="text-align: center;">0.0</p> <p style="text-align: center;">0.0</p> <p style="text-align: center;">(100)</p>

ตารางที่ 13 (ต่อ)

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
หน่วยงานของท่านมีวิธีการจัดการพื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรมแล้วให้อยู่ในรูปแบบใด	- การปลูกทดแทนโดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์ตอบแทน	45	90.0
	- การยกเลิกสภาพป่าแล้วจัดให้เป็นที่ทำกินของประชาชน	4	8.0
	- ปล่อยให้เป็นไปตามสภาพ	1	2.0
	- อื่น ๆ	0	0.0
		(50)	(100)
เจ้าหน้าที่หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องมีวิธีการให้ชุมชนฟื้นฟูสภาพป่าโดยวิธีใด	- จัดกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญต่าง ๆ	26	52.0
	- การบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง	22	44.0
	- วิธีการติดตามสภาพป่าและทรัพยากรป่า	0	0.0
	- การช่วยเหลือต้นไม้ให้สืบพันธุ์ตามธรรมชาติ	1	2.0
	- อื่น ๆ	0	0.0
	(50)	(100)	
การปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าชุมชนเป็นหน้าที่ของใคร	- ธรรมชาติ	3	6.0
	- สมาชิกในชุมชน	40	80.0
	- เจ้าหน้าที่ป่าไม้	7	14.0
	- อื่น ๆ	0	0.0
		(50)	(100)
หน่วยงานของท่านมีการจัดการป่าชุมชนไว้เพื่ออะไร	- การอนุรักษ์ธรรมชาติ	27	54.0
	- เป็นแหล่งอาหารและธรรมชาติของหมู่บ้าน	15	30.0
	- เป็นการปลูกป่าให้เพิ่มขึ้น	6	12.0
	- ให้เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่านานาชนิด	2	4.0
	- อื่น ๆ	0	0.0
	(50)	(100)	

ตารางที่ 13 (ต่อ)

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ที่ผ่านมาท่านเห็นว่าการทำงานป่าไม้ในบริเวณชุมชนที่ท่านประจำอยู่เกิดจากคนกลุ่มใดมากที่สุด	- ชาวบ้านในชุมชน	5	10.0
	- ชาวบ้านนอกชุมชน	10	20.0
	- นายทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน	32	64.0
	- อื่น ๆ	3	6.0
		(50)	(100)

จากตารางที่ 13 ผลการตอบแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง พบว่าสาเหตุที่ทำให้ป่าไม้ของบ้านแม่คาวหลวงเสื่อมโทรมเกิดจากการเพิ่มประชากรในหมู่บ้านร้อยละ 36 เกิดจากการไม่เชื่อฟังและไม่ปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมร้อยละ 24 เกิดจากการแผ้วถางเพื่อทำกินในการเกษตรของคนนอกหมู่บ้านร้อยละ 18 เกิดจากการแผ้วถางเพื่อทำกินในการเกษตรของคนในหมู่บ้านร้อยละ 14 และการเข้ามาจัดตั้งหน่วยราชการหรือบุคคลภายนอกชุมชนร้อยละ 6

จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่และชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงมีความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับสาเหตุของการทำให้ป่าไม้เสื่อมโทรมซึ่งเกิดจากการเพิ่มของประชากรในหมู่บ้านมากที่สุด และรองลงมาคือสาเหตุของการไม่เชื่อฟังและไม่ปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิม ซึ่งการจัดการป่าชุมชนจะสำเร็จได้จะต้องได้รับการร่วมมือควบคุมดูแลจากสมาชิกในชุมชนและเจ้าหน้าที่ร่วมมือกันจัดการป่าชุมชน

เจ้าหน้าที่ป่าไม้มีความรู้สึกต่อสถานการณ์ป่าไม้ในชุมชนบ้านแม่คาวหลวงในปัจจุบันไม่แตกต่างจากชาวบ้าน นั่นคือ ป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องร่วมมือร่วมใจกันช่วยกันดูแล-แก้ไขและมีวิธีการจัดการพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้อยู่ในรูปการปลูกทดแทน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์ตอบแทน ร้อยละ 90 โดยเจ้าหน้าที่เห็นว่าควรป้องกันรักษาโดยวิธีจัดทำแนวเขตให้ชัดเจนเพื่อป้องกันการบุกรุกคิดเป็น 58% ให้ราษฎรที่อยู่รอบ ๆ บริเวณป่าเป็นผู้ดูแลร้อยละ 26 และให้สภาตำบลเป็นผู้ดูแลป่าร้อยละ 12

เจ้าหน้าที่หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องมีวิธีการให้ชุมชนฟื้นฟูสภาพป่าโดยวิธีการจัดกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญต่าง ๆ ร้อยละ 52 การบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่องร้อยละ 44 และการช่วยเหลือต้นไม้ให้สืบพันธุ์ตามธรรมชาติร้อยละ 2 ซึ่งมองเห็นได้ว่า วิธีการให้ชุมชนฟื้นฟูสภาพป่าของเจ้าหน้าที่นั้นจะเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าชุมชนนั้นเป็นหน้าที่ของสมาชิกในชุมชนร้อยละ 80 เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ร้อยละ 14 ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องช่วยดูแลรักษาป่าโดยจัดกิจกรรมปลูกป่าใน

วันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม และวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม ของทุก ๆ ปี โดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนกล้าไม้ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์และได้มาจากกรมป่าไม้ พร้อมทั้งชี้แจงให้ชุมชนได้เข้าใจว่าหน่วยงานของราชการมีการจัดการป่าชุมชนไว้เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ ร้อยละ 54 ให้เป็นแหล่งอาหารและธรรมชาติของหมู่บ้านร้อยละ 30 เป็นการปลูกป่าให้เพิ่มขึ้นร้อยละ 12 และให้เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่านานาชนิดร้อยละ 4

4.4.6 การดำเนินงานการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงของชุมชนและหน่วยงานราชการ

การจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านและหน่วยงานราชการบ้านแม่คาวหลวงมีวิธีการรายงานผลการดำเนินงานหรือความก้าวหน้าในการจัดการหรือไม่อย่างไร พร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินงานการจัดการป่าชุมชนที่ผ่านมาว่ามีปัญหาหรือไม่ ผลปรากฏดังนี้

ตารางที่ 14 การดำเนินงานการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงของชาวบ้านและหน่วยงานราชการ

ชาวบ้าน	การดำเนินงานการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านแม่คาวหลวงจำนวน (%)			
	มี	ไม่มี	อื่น ๆ	รวม
ชุมชนมีวิธีการรายงานผลการดำเนินงานหรือความก้าวหน้าในการจัดการให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้/จังหวัดทราบหรือไม่	35 (17.5)	157 (78.5)	8 (4.0)	200 (100)
มีการปรับปรุงกฎระเบียบขึ้นใหม่เพื่อเพิ่มโทษกับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่	41 (20.5)	157 (78.5)	2 (1.0)	200 (100)
การดำเนินงานการจัดการป่าชุมชนเท่าที่ผ่านมามีปัญหาหรือไม่	27 (13.5)	172 (86.0)	1 (0.5)	200 (100)
เจ้าหน้าที่	การดำเนินงานการจัดการป่าชุมชนของเจ้าหน้าที่บ้านแม่คาวหลวงจำนวน (%)			
	มี	ไม่มี	อื่น ๆ	รวม
หน่วยงานราชการมีวิธีการรายงานผลการดำเนินงานหรือความก้าวหน้าในการจัดการให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้/จังหวัดทราบหรือไม่	7 (14.0)	41 (82.0)	2 (4.0)	50 (100)

ตารางที่ 14 (ต่อ)

เจ้าหน้าที่	การดำเนินงานการจัดการป่าชุมชนของเจ้าหน้าที่บ้านแม่คาวหลวงจำนวน (%)			
	มี	ไม่มี	อื่น ๆ	รวม
มีการปรับปรุงกฎระเบียบขึ้นใหม่เพื่อเพิ่มโทษกับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่	7 (14.0)	43 (86.0)	0 (0.0)	50 (100)
การดำเนินงานการจัดการป่าชุมชนเท่าที่ผ่านมามีปัญหาหรือไม่	3 (6.0)	46 (92.0)	1 (2.0)	50 (100)

จากตารางที่ 14 ผลการศึกษาการดำเนินงานการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงที่ผ่านมามีปัญหาหรือร้อยละ 86 ไม่มีปัญหาการปรับปรุงกฎระเบียบขึ้นใหม่เพื่อเพิ่มโทษกับผู้ฝ่าฝืน และชุมชนไม่มีวิธีการรายงานผลการดำเนินงานหรือความก้าวหน้าในการจัดการให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้หรือจังหวัดทราบร้อยละ 78.5 เท่าเดียวกัน

จากศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ไม่มีปัญหาในการดำเนินงานการจัดการป่าชุมชนเท่าที่ผ่านมาร้อยละ 92 ไม่มีปัญหาในการปรับปรุงกฎระเบียบขึ้นใหม่เพื่อเพิ่มโทษกับผู้ฝ่าฝืนร้อยละ 86 และไม่มีรายงานผลการดำเนินงานหรือความก้าวหน้าในการจัดการให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ / จังหวัดทราบร้อยละ 82

สรุปได้ว่า ทั้งเจ้าหน้าที่และชุมชนดำเนินการจัดการป่าชุมชนเท่าที่ผ่านมามีปัญหาในการปรับปรุงกฎระเบียบที่เพิ่มโทษกับผู้ฝ่าฝืน จึงทำให้มองเห็นว่าทั้งสององค์กรได้มีส่วนร่วมในการจัดการร่วมกันจนทำให้ป่าชุมชนนั้นเกิดความยั่งยืน

4.4.7 การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนและการป้องกันรักษาป่าชุมชนของบ้านแม่คาวหลวง

การจัดการป่าชุมชนและการป้องกันรักษาป่าชุมชนของบ้านแม่คาวหลวง จะมองเห็นได้ว่าวิถีการจัดการป่าชุมชนตามแบบของชาวบ้านได้ผลอย่างไร บนพื้นฐานของวิถีชีวิตของชุมชนในการร่วมกันวางแผนดำเนินการและรัฐมีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและการอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างไร ซึ่งผลปรากฏดังนี้

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมป่าชุมชนของชาวบ้านและหน่วยงานราชการ

ผลจากแบบสอบถาม พบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนร่วมกับหน่วยงานราชการดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 15 การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนและการป้องกันรักษาป่าชุมชนของชาวบ้านบ้านแม่
ควาหลวง

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านร่วมเป็นสมาชิกของป่าชุมชน หรือไม่	- ไม่เป็น	150	75.0
	- เป็น	50	25.0
		(200)	(100)
ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการ ป่าชุมชน โดยทำหน้าที่อะไร	- ลาดตระเวนป้องกันรักษาป่า	45	22.5
	- การปลูกป่า	89	44.5
	- พัฒนาป่าชุมชนของหมู่บ้าน	37	18.5
	- การแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้	9	4.5
	- ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าชุมชน	14	7.0
	- ทำแนวป้องกันไฟป่า	3	1.5
	- ประสานงานกับส่วนราชการเกี่ยวกับการ รักษาป่า	1	0.5
	- อื่น ๆ	2	1.0
	(200)	(100)	
ในปัจจุบันนี้เห็นว่าหน่วยงานราช การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุม ชนมากน้อยเพียงใด	- มาก	79	39.5
	- ปานกลาง	97	48.5
	- น้อย	24	12.0
	(200)	(100)	
โดยภาพรวมแล้ว ภาครัฐเคยของ หน่วยงานราชการให้การ สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วน ร่วมในการจัดการป่าชุมชนพอ เพียงหรือไม่	- พอเพียง	166	83.0
	- ไม่เพียงพอ	28	14.0
	- ไม่ทราบถูกระเบียบ	6	3.0
	(200)	(100)	
ชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมมือจัด การป่าชุมชนอย่างไร	- ไม่มีความร่วมมือในการจัดการป่าชุมชน	45	22.5
	- ร่วมมือกันบ้าง แต่ไม่มากนัก	123	61.5
	- ร่วมมือกันดีมาก	32	16.0
	(200)	(100)	

ตารางที่ 15 (ต่อ)

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญที่สุด ในการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน เกิดจาก	- เกิดจากตัวชาวบ้านเอง	172	86.0
	- เกิดจากองค์กรชุมชน	23	11.5
	- เกิดจากหน่วยงานราชการ	5	2.5
		(200)	(100)
ตัวท่านเองมีแนวทางแก้ไขเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนให้มากขึ้นโดย	- ตัวท่านเอง	140	70.0
	- องค์กรชุมชน	45	22.5
	- หน่วยงานราชการ	15	7.5
		(200)	(100)

จากตารางที่ 15 ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนและการป้องกันรักษาป่าชุมชนของชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงนั้นส่วนใหญ่ชาวบ้านไม่ได้เป็นสมาชิกของป่าชุมชนร้อยละ 75 แต่ชาวบ้านจะร่วมทำกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนโดยทำหน้าที่ในการปลูกป่าร้อยละ 44 เป็นหน่วยลาดตระเวนป้องกันรักษาป่าร้อยละ 22.5 พัฒนาป่าชุมชนของหมู่บ้านร้อยละ 18.5 ซึ่งชาวบ้านบ้านแม่คาวหลวงจะรู้ดีว่าการทำลายป่าไม้ในบริเวณชุมชนเกิดจากนายทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชนร้อยละ 36.5 ชาวบ้านนอกชุมชนร้อยละ 33.5 และชาวบ้านในชุมชนเองร้อยละ 25 ซึ่งสืบเนื่องมาจากในปัจจุบันนี้ชาวบ้านเห็นว่าหน่วยงานราชการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในระดับปานกลางร้อยละ 48.5 ในระดับมากร้อยละ 39.5 และร่วมในการจัดการป่าชุมชนน้อยร้อยละ 12 จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวมแล้ว กฎระเบียบของหน่วยงานราชการให้การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างพอเพียงร้อยละ 83 ซึ่งกฎระเบียบในชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าได้นำมาใช้อย่างเคร่งครัดทุกคนร้อยละ 41 มีการนำมาใช้บ้าง แต่ถือปฏิบัติร้อยละ 32.5 และไม่มีการนำมาใช้เลยร้อยละ 26.5 ส่วนปัญหาอุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนเกิดจากตัวของชาวบ้านเองร้อยละ 86 เกิดจากองค์กรชุมชนร้อยละ 11.5 และเกิดจากหน่วยงานราชการร้อยละ 2.5 และในการแก้ไขปัญหาเพื่อสนับสนุนให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนโดยตัวของชาวบ้านเองร้อยละ 70 องค์กรชุมชนร้อยละ 22.5 และหน่วยงานราชการเพียงร้อยละ 7.5

ตารางที่ 16 การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนและการป้องกันรักษาป่าชุมชนของเจ้าหน้าที่

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ	
จากการประชุมกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนมี	- ลาดตระเวนป้องกันรักษาป่า	10	20.0	
	- การปลูกป่า	21	42.0	
	- พัฒนาป่าชุมชนของหมู่บ้าน	13	26.0	
	- การแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้	3	6.0	
	- ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าชุมชน	0	0.0	
	- ทำแนวป้องกันไฟป่า	0	0.0	
	- ประสานงานกับส่วนราชการเกี่ยวกับการรักษาป่า	0	0.0	
	- อื่น ๆ	(50)	(100)	
	ในปัจจุบันนี้เห็นว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากน้อยเพียงใด	- มาก	13	26.0
		- ปานกลาง	19	38.0
- น้อย		18	36.0	
		(50)	(100)	
ท่านเห็นว่าองค์กรชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมมือจัดการป่าชุมชนอย่างไร	- ไม่มีความร่วมมือในการจัดการป่าชุมชน	5	10.0	
	- ร่วมมือกันบ้าง แต่ไม่มากนัก	33	66.0	
	- ร่วมกันดีมาก	12	24.0	
		(50)	(100)	
โดยภาพรวมแล้ว กฎระเบียบของหน่วยงานราชการที่ท่านประจำอยู่ให้การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนพอเพียงหรือไม่	- พอเพียง	13	26.0	
	- ไม่พอเพียง	19	38.0	
	- ไม่ทราบกฎระเบียบ	18	36.0	
		(50)	(100)	
กฎระเบียบในชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าได้นำมาใช้มีประสิทธิภาพหรือไม่	- ไม่มีการนำมาใช้	17	34.0	
	- มีการนำมาใช้บ้าง แต่เลือกปฏิบัติ	23	46.0	
	- มีการนำมาใช้อย่างเคร่งครัดทุกคน	10	20.0	
	- อื่น ๆ	0	0.0	
		(50)	(100)	

ตารางที่ 16 (ต่อ)

จำแนกตาม	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญที่สุด ในการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน เกิดจาก	- เกิดจากตัวชาวบ้านเอง	34	68.0
	- เกิดจากองค์กรชุมชน	11	22.0
	- เกิดจากหน่วยงานราชการ	5	10.0
		(50)	(100)

จากตารางที่ 16 ผลศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนและการป้องกันรักษาป่าชุมชนของบ้านแม่คาวหลวงในการประชุมกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนของเจ้าหน้าที่โดยส่งเสริมการปลูกป่าร้อยละ 42 พัฒนาป่าชุมชนของหมู่บ้านร้อยละ 26 ลาดตระเวนป้องกันรักษาป่าร้อยละ 20 และแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้ร้อยละ 6

ในปัจจุบันนี้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในระดับปานกลาง ร้อยละ 38 ในระดับน้อยร้อยละ 36 และในระดับมากร้อยละ 26 ซึ่งถือว่าองค์กรชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมมือกันบ้างแต่ไม่มากนักในการจัดการป่าชุมชน ร้อยละ 66 และที่ผ่านมายังพบเห็นการทำลายป่าไม้ในบริเวณชุมชนจากกลุ่มของนายทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน คิดเป็นร้อยละ 64 และคนนอกชุมชนถึงร้อยละ 20 โดยภาพรวมแล้วกฎระเบียบของหน่วยงานราชการได้ให้การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนยังไม่เพียงพอร้อยละ 38 ทำให้ประชาชนไม่ทราบกฎระเบียบถึงร้อยละ 36 ซึ่งทำให้มองเห็นได้ว่ากฎระเบียบในชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าได้นำมาใช้บ้าง แต่เลือกปฏิบัติถึงร้อยละ 46 โดยไม่มีการนำมาใช้เลยร้อยละ 34 แต่นำมาใช้อย่างเคร่งครัดต่อทุกคนเพียงร้อยละ 20 จึงก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนโดยเกิดจากตัวของชาวบ้านเองร้อยละ 68 เกิดจากองค์กรชุมชนร้อยละ 22 และเกิดจากหน่วยงานราชการร้อยละ 10 เท่านั้นเอง

4.4.8 ความดีในการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานราชการในการจัดการป่าชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานราชการในการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงนั้น ชาวบ้านได้รับการจัดการส่งเสริมให้ในการอนุรักษ์และป้องกันป่าของหมู่บ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีระหว่างชุมชนและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม การสนับสนุนเสริมความรู้ทางวิชาการและความรู้ด้านป่าไม้อย่างไร ทำให้ชุมชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้และพร้อมที่จะใช้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในส่วนตัวได้บ้าง พร้อมทั้งมีวิธีการจัดการของชาวบ้านอย่างไร

เพื่อที่จะลดปัญหาการบุกรุกพื้นที่และลักลอบตัดไม้ ตลอดจนวิธีการฟื้นฟูป่าไม้ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

ตารางที่ 17 ความดีในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

กิจกรรม	ความดีในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านแม่คาวหลวง จำนวน (%)					
	ทุกครั้ง	เกือบทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	รวม	ค่าเฉลี่ย
1. ต้องขออนุญาตผู้รับผิดชอบก่อนเข้าไปหาไม้ในป่า	103 (51.5)	60 (30.0)	20 (10.0)	17 (8.5)	200 (100)	3.24
2. ต้องเลือกเก็บเศษไม้จากไม้ล้มไว้ใช้สอยแทนการตัดไม้ยืนต้น	60 (30.0)	90 (45.0)	44 (22.0)	6 (3.0)	200 (100)	3.02
3. ท่านจะห้ามปรามเมื่อเห็นญาติพี่น้องและคนอื่นตัดไม้โดยไม่ขออนุญาต	70 (35.0)	59 (29.5)	32 (16.0)	39 (19.5)	200 (100)	2.80
4. ท่านหาอาชีพเสริมอื่น ๆ แทนการหาของป่าไปขาย	49 (24.5)	93 (46.5)	45 (22.5)	13 (6.5)	200 (100)	2.89
5. ท่านพูดคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับเรื่องของการตัดไม้ทำลายป่า	56 (28.0)	71 (35.5)	64 (32.0)	9 (4.5)	200 (100)	2.87
6. ท่านปลูกไม้ไว้ใช้สอยเองตามไร่นา	60 (30.0)	79 (39.5)	49 (24.5)	12 (6.0)	200 (100)	2.93
7. ท่านให้ข้อมูลเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้แก่เจ้าหน้าที่เมื่อได้รับการซักถาม	46 (23.0)	84 (42.0)	55 (27.5)	15 (7.5)	200 (100)	2.80
8. ท่านร่วมกิจกรรมปลูกป่าในงานสำคัญต่าง ๆ	49 (24.5)	75 (37.5)	63 (31.5)	13 (6.5)	200 (100)	2.80

ตารางที่ 17 (ต่อ)

กิจกรรม	ความถี่ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนของชาว บ้านบ้านแม่คาวหลวง จำนวน (%)					
	ทุกครั้ง	เกือบทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	รวม	ค่าเฉลี่ย
9. ท่านร่วมปลูกป่าไม้เพื่อ ปลูกป่าทดแทน	35 (17.5)	90 (45.0)	57 (28.5)	18 (9.0)	200 (100)	2.71
10. ท่านมีส่วนร่วมกับเจ้า หน้าที่ในการป้องกันไฟป่า	34 (17.0)	70 (35.0)	68 (34.0)	28 (14.0)	200 (100)	2.55
11. ท่านให้ความช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่ในการป้องกัน การตัดไม้ทำลายป่า	91 (45.5)	59 (29.5)	35 (17.5)	15 (7.5)	200 (100)	3.13
12. ท่านทำแนวป้องกันไฟ ขณะที่มีการเผาไร่หรือจุด ไฟในป่า	61 (30.5)	82 (41.0)	39 (19.5)	18 (9.0)	200 (100)	2.93
13. ท่านหลีกเลี่ยงการจุด ไฟเผาป่าเพื่อหาของป่าและ ก่อนทำการเพาะปลูก	74 (37.0)	72 (36.0)	40 (20.0)	14 (7.0)	200 (100)	3.03
14. ท่านตัดไม้จำนวนพอ เหมาะกับการใช้สอย	62 (31.0)	76 (38.0)	52 (26.0)	10 (5.0)	200 (100)	2.95
15. ท่านเลือกเก็บของป่า ตามฤดูกาล	64 (32.0)	83 (41.5)	46 (23.0)	7 (3.5)	200 (100)	3.02
16. ท่านปฏิบัติตามกฎ ระเบียบการใช้ประโยชน์ จากของชุมชนอย่างเคร่ง ครัด	79 (39.5)	73 (36.5)	40 (20.0)	8 (4.0)	200 (100)	3.11
17. ท่านเห็นคนหมู่บ้านอื่น มาลักลอบตัดไม้ ท่านทำ ไม่รู้ไม่เห็น เพราะกลัว อันตราย	53 (26.5)	65 (32.5)	56 (28.0)	26 (13.0)	200 (100)	2.72

ตารางที่ 17 (ต่อ)

กิจกรรม	ความถี่ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านแม่คาวหลวง จำนวน (%)					
	ทุกครั้ง	เกือบทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	รวม	ค่าเฉลี่ย
18. ท่านร่วมกำจัดวัชพืชบริเวณป่าชุมชน	53 (26.5)	64 (32.0)	69 (34.5)	14 (7.0)	200 (100)	2.78
19. เมื่อชุมชนมีกิจกรรมการปลูกต้นไม้ในที่สาธารณะหรือป่าชุมชน ท่านจะร่วมกิจกรรม	68 (34.0)	85 (42.5)	39 (19.5)	8 (4.0)	200 (100)	3.06

ผลการศึกษาดังกล่าว พบว่า ความถี่ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง คือ ทุกครั้งชาวบ้านต้องขออนุญาตผู้รับผิดชอบก่อนเข้าไปหาไม้ในป่าคิดเป็นร้อยละ 51.5 ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าคิดเป็นร้อยละ 45.5 ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอย่างเคร่งครัดคิดเป็นร้อยละ 39.5 หลีกเลี่ยงการจุดไฟเผาป่าเพื่อหาของป่าและก่อนทำการเพาะปลูกร้อยละ 37 และห้ามปรามเมื่อเห็นญาติพี่น้องและคนอื่นตัดไม้โดยไม่ขออนุญาตร้อยละ 35

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนเกือบทุกครั้งของบ้านแม่คาวหลวง คือ ชาวบ้านจะหาอาชีพเสริมอื่น ๆ แทนการหาของป่าเพื่อนำไปขายคิดร้อยละ 46.5 ร่วมกันปลูกป่าไม้เพื่อปลูกป่าทดแทนและเลือกเก็บเศษไม้จากไม้ล้มไว้ใช้สอยแทนการตัดไม้ยืนต้นคิดเป็น 45% เข้าร่วมกิจกรรมการปลูกป่าต้นไม้ในที่สาธารณะหรือป่าชุมชนร้อยละ 42.5 ร่วมให้ข้อมูลเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้แก่เจ้าหน้าที่เมื่อได้รับการซักถามคิดเป็นร้อยละ 42 ร่วมเลือกเก็บของป่าตามฤดูกาลร้อยละ 41.5 ร่วมกันทำแนวป้องกันไฟขณะที่มีการเผาไร่หรือจุดไฟคิดเป็น 41% ร่วมกันปลูกไม้ไว้ใช้สอยเองตามไร่ร้อยละ 39.5 ร่วมกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญต่าง ๆ ร้อยละ 37.5 และร่วมพูดคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับเรื่องโทษของการตัดไม้ทำลายป่าและร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการป้องกันไฟทำกันคิดเป็น 35.5% นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวงโดยเข้าร่วมเป็นบางครั้ง คือ การรับประทานเนื้อสัตว์ป่าทุกชนิดร้อยละ 40 การร่วมกำจัดวัชพืชบริเวณป่าชุมชนร้อยละ 34.5

ตารางที่ 18 ความถี่ในการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการกับประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

กิจกรรม	ความถี่ในการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการกับประชาชนในการจัดการป่าชุมชนของบ้านแม่คาวหลวง จำนวน (%)					
	ทุกครั้ง	เกือบทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	รวม	ค่าเฉลี่ย
1. จำนวนชาวบ้านที่ขออนุญาตผู้รับผิดชอบก่อนเข้าไปหาไม้ในป่า	10 (20.0)	25 (50.0)	11 (22.0)	4 (8.0)	50 (100)	2.82
2. ชาวบ้านเลือกเก็บเศษไม้จากไม้ล้มไว้ใช้สอยแทนการตัดไม้ยืนต้น	13 (26.0)	17 (34.0)	20 (40.0)	0 (0.0)	50 (100)	2.86
3. ท่านจะห้ามปรามเมื่อเห็นญาติพี่น้องและคนอื่นตัดไม้โดยไม่ขออนุญาต	14 (28.0)	20 (40.0)	15 (30.0)	1 (2.0)	50 (100)	2.94
4. ท่านแนะนำอาชีพเสริมอื่น ๆ แทนการหาของป่าให้กับชาวบ้าน	16 (32.0)	13 (26.0)	19 (38.0)	2 (4.0)	50 (100)	2.86
5. ท่านพูดคุยกับชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องโทษของการตัดทำลายป่า	16 (32.0)	13 (26.0)	19 (38.0)	2 (4.0)	50 (100)	2.86
6. ท่านแนะนำการปลูกไม้ไว้ใช้สอยเองตามไร่นา	18 (36.0)	16 (32.0)	15 (30.0)	1 (2.0)	50 (100)	3.02
7. ท่านบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้ของชาวบ้านจากการพบเห็น	3 (6.0)	21 (42.0)	19 (38.0)	7 (14.0)	50 (100)	2.40
8. ท่านและชุมชนร่วมกิจกรรมปลูกป่าในงานสำคัญต่าง ๆ	24 (48.0)	20 (40.0)	4 (8.0)	2 (4.0)	50 (100)	3.32

ตารางที่ 18 (ต่อ)

กิจกรรม	ความถี่ในการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการกับประชาชนในการจัดการป่าชุมชนของบ้านแม่คาวหลวง จำนวน (%)					
	ทุกครั้ง	เกือบทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	รวม	ค่าเฉลี่ย
9. เมื่อถึงวันสำคัญหน่วยงานราชการจะร่วมกิจกรรมการปลูกต้นไม้ในที่สาธารณะหรือป่าชุมชน	11 (22.0)	23 (46.0)	15 (30.0)	1 (2.0)	50 (100)	2.88
10. ท่านแนะนำชุมชนเกี่ยวกับ การป้องกันไฟป่า	9 (18.0)	23 (46.0)	14 (28.0)	4 (8.0)	50 (100)	2.74
11. ประชาชนให้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการป้องกัน การตัดไม้ทำลายป่า	9 (18.0)	23 (46.0)	17 (34.0)	1 (2.0)	50 (100)	2.80
12. หน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทำแนวป้องกันไฟขณะที่มีการเผาไร่หรือจุดไฟในป่า	12 (24.0)	22 (44.0)	15 (30.0)	1 (2.0)	50 (100)	2.90
13. หน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนหลีกเลี่ยงการจุดไฟเผาป่าเพื่อหาของป่าและก่อนทำการเพาะปลูก	7 (14.0)	33 (66.0)	8 (16.0)	2 (4.0)	50 (100)	2.90
14. หน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตัดไม้จำนวนพอเหมาะกับการใช้สอย	21 (42.0)	16 (32.0)	9 (18.0)	4 (8.0)	50 (100)	3.08
15. หน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเลือกเก็บของป่าตามฤดูกาล	5 (10.0)	27 (54.0)	10 (20.0)	8 (16.0)	50 (100)	2.58

ตารางที่ 18 (ต่อ)

กิจกรรม	ความถี่ในการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการกับประชาชนในการจัดการประชุมชนของบ้านแม่คาวหลวง จำนวน (%)					
	ทุกครั้ง	เกือบทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	รวม	ค่าเฉลี่ย
16. หน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบเนื้อสัตัวป่าทุกชนิด	13 (26.0)	21 (42.0)	12 (24.0)	4 (8.0)	50 (100)	2.86
17. หน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากของชุมชนอย่างเคร่งครัด	21 (42.0)	15 (30.0)	12 (24.0)	2 (4.0)	50 (100)	3.10
18. หน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนช่วยสอดส่องดูแลการลักลอบตัดไม้	13 (26.0)	25 (50.0)	12 (24.0)	0 (0.0)	50 (100)	3.02
19. หน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนร่วมกำจัดวัชพืชบริเวณป่าชุมชน	12 (24.0)	20 (40.0)	13 (26.0)	5 (10.0)	50 (100)	2.78
20. หน่วยงานราชการช่วยเหลือชาวบ้านกับการจัดการประชุมชน	21 (42.0)	16 (32.0)	9 (18.0)	4 (8.0)	50 (100)	3.08

ผลการศึกษาพบว่า ความถี่ในการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการกับประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่คาวหลวง กิจกรรมที่หน่วยงานราชการและชุมชนได้เข้าร่วมมือกันทุกครั้ง คือ กิจกรรมการปลูกป่าในวันสำคัญต่าง ๆ ร้อยละ 48 การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนอย่างเคร่งครัดและการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตัดไม้จำนวนพอเหมาะกับการใช้สอย ร้อยละ 42 การแนะนำการปลูกป่าไว้ใช้สอยเองตามไร่นา คิดเป็นร้อยละ 36 นอกจากนี้หน่วยงานราชการยังร่วมมือกับประชาชนบ้านแม่คาวหลวงทำกิจกรรมเกือบทุกครั้ง เช่น การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนหลีกเลี่ยงการจุดไฟป่าเพื่อหาของป่าและก่อนทำการเพาะปลูกร้อยละ 66 ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเลือกเก็บของป่าตามฤดูกาล คิดเป็น 54% การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนช่วยสอดส่องดูแลการลักลอบตัดไม้ร้อยละ 50 ซึ่งเห็นได้ว่าจำนวนชาวบ้านที่ขออนุญาตผู้รับผิดชอบก่อนเข้าไปหาไม้ในป่าคิดเป็นร้อยละ 50 เมื่อถึงวันสำคัญหน่วยงานราชการจะร่วมกิจกรรมปลูกไม้ในที่สาธารณะหรือป่าชุมชนร้อยละ 46 โดยหน่วยงานราชการแนะนำชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันไฟป่าและให้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า ร้อยละ 46 เท่ากัน หน่วยงานราชการมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเลิกรับประทานเนื้อสัตว์ป่าทุกชนิดและช่วยบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้ของชาวบ้านจากการพบเห็นร้อยละ 42 หน่วยงานราชการยังประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนร่วมกันกำจัดวัชพืชรอบบริเวณป่าชุมชนและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทำแนวป้องกันไฟขณะที่มีการเผาไร่หรือจุดไฟในป่าร้อยละ 40 และจะห้ามปรามเมื่อญาติพี่น้องและคนอื่นตัดไม้โดยไม่ขออนุญาตร้อยละ 40

จะเห็นได้ว่า หน่วยงานราชการกับประชาชนมีส่วนร่วมกันในการจัดการป่าชุมชน โดยมีกิจกรรมเข้าร่วมกันเป็นบางครั้ง คือ ให้ชาวบ้านเลือกเก็บเศษไม้จากไม้ล้มไว้ใช้สอยแทนการตัดไม้ขึ้นต้น คิดเป็นร้อยละ 40- แนะนำอาชีพเสริมอื่น ๆ แทนการหาของป่าให้กับชาวบ้านและพูดคุยกับชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องโทษของการทำลายป่าไม้ร้อยละ 38 เท่ากัน ดังตารางที่ 18